

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ BİLİM DALI

Tuncay BİNGÖL

DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARINA KATILAN
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SPORA KATILIM
MOTİVASYONLARININ İNCELENMESİ
(BİTLİS-TATVAN ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM

AĞRI-2017

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “*Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi (Bitlis-Tatvan Örneği)*” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[.../.../2017 ve İmza]

Tuncay BİNGÖL

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM danışmanlığında, Tuncay BİNGÖL tarafından hazırlanan bu çalışma 01/08/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

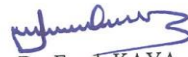
Başkan : Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM

İmza:
İmza:
İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun 04.08/2017 tarih ve 2017-22-02 nolu kararı ile onaylanmıştır.

04.08.2017

Doç. Dr. Faruk KAYA
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iii
İÇİNDEKİLER TABLOSU	iv
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	x
ÖN SÖZ	xii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Varsayımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE/KURAMSAL TEMELLER.....	6
2.1. Motivasyonun Tanımı ve İçeriği	6
2.2. Motivasyon İle İlgili Kavramlar.....	8
2.2.1. Güdü.....	8
2.2.2. Gereksinim.....	9
2.2.3. Dürtü	9
2.2.4. İçgüdü	9
2.3.Motivasyon Türleri.....	9
2.3.1. İçsel ve dışsal motivasyon	9
2.3.2. Fizyolojik motivler	10
2.3.3. Sosyal motivler	10
2.3.4. Psikolojik motivler.....	11

2.4. Sporda Motivasyon.....	11
2.5. Spora Katılım Motivasyonu	12
2.6. Motivasyon Kuramları.....	16
2.6.1. McGregor'un X ve Y kuramları	17
2.6.2. Reddin'in Z kuramı.....	18
2.6.3. Argyris'in olgunlaşmışlık kuramı	18
2.7. Kapsam Teorileri	19
2.7.1. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi	19
2.7.2. Alderfer'in ERG teorisi	21
2.7.3. Herzberg'in çift faktör teorisi	21
2.7.4. McClelland başarı ihtiyacı teorisi	22
2.8. Süreç Teorileri.....	23
2.8.1. Beklenti teorileri	24
2.8.2. Pekiştirme teorileri.....	24
2.8.3. Adams'ın eşitlik teorisi.....	24
2.8.4. Locke'ın amaç teorisi.....	25
2.8.5. Hackman ve Oldman'ın iş özellikleri teorisi	26
2.8.6. Skinner'ın davranış şartlandırma teorisi	26
2.9. Motivasyonun Önemi	28
2.10. Sporcu Motivasyonunu Arttırıcı Metotlar	28
2.11. Ders Dışı Etkinliklerle İlgili Yasal Düzenlemeler.....	29
2.11.1. Sosyal etkinlikler yönetmeliği	30
2.11.2. Destekleme ve yetiştirme kursları yönergesi	30
2.12. Alan İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	31
2.12.1. Yurtiçinde yapılmış araştırmalar	31
2.12.2. Yurtdışında yapılmış araştırmalar.....	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
3. YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırma Modeli	40
3.2. Evren ve Örneklem.....	40
3.3. Veri Toplama Teknikleri	40
3.3.1. Uygulama.....	40

3.4. Veri Toplama Araçları.....	41
3.4.2. Spora katılım güdüsü ölçeği (<i>participation motivation questionnaire</i> PMQ).....	41
3.4. Verilerin Analizi.....	42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	43
4. BULGULAR ve YORUM	43
4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	43
4.2. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden Alınan Puanlarının Dağılımı ve İstatistik Test Sonuçları.....	43
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	52
5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma.....	52
5.2. Sonuç.....	60
5.3. Öneriler	63
KAYNAKÇA.....	65
EKLER:.....	75
EK 1:.....	75
EK 2:.....	76
ÖZGEÇMİŞ	77

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSLARINA KATILAN ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN SPORA KATILIM MOTİVASYONLARININ
İNCELENMESİ (BİTLİS-TATVAN ÖRNEĞİ)

Tuncay BİNGÖL

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM

2017, 77+LXXVII sayfa

Jüri: Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

Doç. Dr. Erdoğan TOZOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM

Bu çalışmanın amacı, destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarını belirlemek ve bu değişkenleri yaş, cinsiyet, spor türü ve branş kategorisi açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bitlis'in Tatvan ilçesinde öğrenim gören, rastgele seçilmiş 257 erkek, 113 kız toplam 370 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; öğrencinin cinsiyeti, yaşı, öğrenim gördüğü sınıf ve katıldığı spor branşı gibi demografik bilgiler elde etmeye yönelik soruların bulunduğu “Kişisel Bilgi Formu” ile spora katılım motivasyonlarını belirlemek için, Gill, Gross ve Huddleston (1983) tarafından geliştirilen, Çelebi tarafından Türkçeye çevrilen ve Oyar ve arkadaşları (2001) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği (*Participation Motivation Questionnaire* PMQ)” kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; Spora katılımın cinsiyet değişkeni açısından “yarışma” ve “hareket/aktif olma” alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu, yaş değişkeni açısından “eğlence” ve “yarışma” alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu, spor türü değişkeni açısından “başarı/statü” ve “arkadaş” alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu ve branş değişkeni açısından da “başarı/statü”, “eğlence” ve “arkadaş” alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Destekleme ve yetiştirme kurslarında yer alan öğrencilerin, spora katılım motivasyonlarının, duygu ve düşüncelerinin, spor ile ilgili davranışlarının ve spor bilincinin antrenörler veya beden eğitimi öğretmenleri tarafından ölçülmesi ve fark edilmesi öğrencilerin davranışlarını, spora bakış açılarını ve spora karşı olumlu tutum motivasyonu oluşturmalarına ciddi anlamda katkı sağlayacaktır. Spordaki devamlılığın sağlanması için öğrencilerin neden spora katıldıklarını belirlemek ve bu nedenlerin öğrencilerin performansını olumlu şekilde etkileyecek biçimde düzenlemek sporun devamlılığı açısından olumlu katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Destekleme ve Yetiştirme, Motivasyon, Spora Katılım

ABSTRACT
MASTER’S THESIS

**INVESTIGATION OF SPORTS PARTICIPATION MOTIVATIONS OF
SECONDARY SCHOOL STUDENTS PARTICIPATING IN THE SUPPORT
AND TRAINING COURSES (BİTLİS-TATVAN EXAMPLE)**

Tuncay BİNGÖL

Advisor: Assist.Prof.Dr Metin BAYRAM

2017, page:77+LXXVII

Jury: Prof. Dr. Gökhan BAYRAKTAR

Assoc. Prof. Dr. Erdoğan TOZOĞLU

Assist. Prof. Dr. Metin BAYRAM

The aim of this study was to determine the support and motivation of sports participation in junior high school students participating in training courses and these variables as age, gender, type of sport and to examine in terms of product categories. The study sample in the 2016-2017 academic year studying in Tatvan town of Bitlis, randomly selected 257 men, 113 girls are a total of 370 secondary school students. As a data collection tool in the research; The sex of the student, age, like sport in which class and participated studying where the questions aimed at obtaining demographic information "Personal Information Form" to determine their sport participation motivation, Gill, Gross and Huddleston (1983) developed by Çelebi translated into Turkish by and Oyar and al (2001) reliability and validity studies conducted by the "Sport Participation Motivation Questionnaire (PMQ Participation Motivation Questionnaire)" is used. Statistical analysis of the data was performed using SPSS software.

According to the results of the research; It was found that there were significant differences in the sub-dimensions of "competition" and "activity / activity" in terms of gender change in sports participation, significant differences in sub-dimensions of "entertainment" and "competition" in terms of age change, "success / status" Sub-

dimensions, and there are significant differences in the sub-dimensions of "success / status", "entertainment" and "friend" in terms of branch change.

The students involved in support and training courses will contribute significantly to motivate the attitudes, motivations and attitudes of the students to the behavior of the sport participation motives, feelings and thoughts, sports behavior and sports awareness by the coaches or physical education teachers. Determining why students participate in the spore to ensure continuity in the spade and regulating them in a way that affects the performance of the students positively will contribute positively to the continuity of the sport.

Keywords: Supporting and Training, Motivation, Participation in Sports

ÖNSÖZ

Günümüzde sporun hayatımızdaki önemi her geçen gün artmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de artık sporun sadece fiziki olarak değil aynı zamanda psikolojik olarak da hazır olmamız gerektiği bilincinin önem kazanmasından kaynaklanmaktadır.

Bu araştırma; ortaokul öğrencilerinin yetiştirme ve destekleme kurslarına katılırken motivasyon düzeylerini cinsiyet, yaş, spor türü ve branş değişkenlere göre spora hangi durumlarda güdülendiklerini bilmeleri açısından bir örnek oluşturmaktadır.

Öncelikle tez çalışmam boyunca her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Metin BAYRAM' a, çalışmam boyunca baştan sona her türlü desteği veren Bitlis Eren Üniversitesi Öğretim Elemanı Sayın Okt. Muhammed Zahit KAHRAMAN' a ve çalışmam boyunca destek olan ailem, arkadaşlarım ve öğrencilerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ağrı-2017

Tuncay BİNGÖL

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

FAİÖ	: Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği
MSLQ	: GÜdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği
N	: Sayı
Ort	: Ortalama
PMQ	: Katılım GÜdüsü Ölçeği
SS	: Standart Sapma
SÖBMÖ	: Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı.....	43
Tablo 4.2. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden Alınan Puanların Dağılımı.....	44
Tablo 4.3. Spora Katılım Güdülerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 4.4. Spora Katılım Güdülerinin Yaşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	45
Tablo 4.5. Spora Katılım Güdülerinin Spor Türüne Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları.....	46
Tablo 4.6. Spora Katılım Güdülerinin Branşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları....	47

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

İnsanların davranışlarını etkileyen nedenleri incelediğimizde, psikolojinin temel konularından biri olan motivasyona ulaşılmış oluruz (Tiryaki ve Gödelek, 1997). Sporcular, spor antrenörleri, spor psikologları gibi sporla yakinen ilgilenen kişi ve kuruluşlar, sporda başarılı olmaya odaklanmaktadır. Sporcuların başarılı performanslar sergiledikleri yarışmalar organize edilmektedir. Spor uluslararası bir propaganda aracı olduğundan beri, sportif rekabet yükselmektedir. Sporcuları daha başarılı hale getirip uluslararası ortamda ülkelerin daha iyi temsilini sağlamak adına çeşitli devlet politikaları oluşturulmakta ve büyük paralar harcanmaktadır (Çam, 1990). Fakat günümüzde, özellikle spor alanında önde gelen ülkelerde görüldüğü üzere, fiziksel yeteneklere ve eşit çalışma imkânlarına sahip birçok genç sporcudan sadece bir kısmı çok yüksek performans sergileme başarısını gösterebilmektedir. Yetenek ve imkânların eşit olması, sporcuların farklı performanslar göstermesini engellememektedir. Bu farklılığın birçok farklı sebebi vardır. Fakat bu nedenler arasında en mühimi, kişinin motivasyonudur (Başer, 1985).

Sporcu öğrencilerin yüksek yoğunluktaki programlara katılmalarını ve bunu uzun süre devam ettirmelerini sağlayan gücü açıklamak için birçok teori öne sürülmüştür. Bu teorilerden birisi de başarı motivasyonu teorisidir. Başarı motivasyonu teorisi kişilerin fiziksel bir aktiviteye neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çaba harcadığını ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaktadır (Öğülmüş, 2002).

Sporun tabiatında rekabetçilik vardır ve rekabetçiliğin başarı güdüsünden kaynaklandığı kabul edilir. Başarı ihtiyacı yaklaşımının ana noktası, kimi bireylerin başarılı olmaktan diğerlerine göre daha çok tatmin olmalarıdır. Başarı algısı, kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Performansa bağlı sonuç, kişinin çaba ve kabiliyeti olarak değerlendirilirse, başarı olarak kabul edilebilmektedir. Fakat performansa bağlı sonuç kişinin yeteneksizliği veya düşük çabası olarak değerlendirilirse, bu başarısızlık

olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple kimisinin başarısı, kimisi için başarısızlık olarak görülebilir (Tiryaki ve Gödelek, 1997).

Bireyleri bilinçli, amaçlı etkinliklere yönelterek gereksinmelerini karşılamasını sağlayan içten gelen ve kaynağı akıl olan itici güce güdü denilmektedir (Cemaloğlu, 1996, s. 16).

İnsanların neden belli şekillerde davrandıklarını açıklayan bilinçli veya bilinçsiz sebepleri vardır. Bu sebepler motivasyon olarak tanımlanabilirler ve kişinin amaçlarına ulaşmalarına yardım ederler (Breese, 1998).

İnsanların davranışlarının nedenini ve ne şekilde olduğunu irdelemenin psikolojinin konusu olduğunu ve bu konunun da motivasyon olduğunu belirtmişlerdir (Aktaş, Çobanoğlu, Yazıcılar ve Er 2006).

1.1. Problem Durumu

Sporun günlük yaşantımızın önemli bir parçası olduğunu ve sosyal yaşantı ile iç içeliğini anımsamakta yarar vardır. Ama insanların sosyal yaşantıları ve ilgi alanları farklı olduğu için bazı sporlara ilginin daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin, öğrencilerden birçoğunun futbol ve atletizmi, bulundukları çevre ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre basketbol veya tenis gibi spor dallarını çok sevdiği ve etkin olarak bu spor dallarını yaptıklarını kabul edelim. Kaç tanesi aynı zamanda halter, dalgıcılık, otomobil, güreş veya eskrim ile ilgileniyor. Burada insanın spora yönelmesini etkileyen faktörler ortaya çıkıyor. İnsanı spora yönlendiren en temel etkenler ilgi, merak ve seçtiği spor dalını yapabilme yeteneğidir (Tükenmez, 2009: 31).

Birçok faktör çocuk ve gençlerin spora katılımlarını motive etmektedir. Genetik faktörler yani kas yapısı ve vücut yapısı bir dereceye kadar önceden bilinebilir. Fakat önceden bilinen faktörlerle eşit öneme sahip olan bir takım psikolojik faktörler de mevcuttur. Motivasyonun en önemli kısmı psikolojik faktörlerden oluşudur (Şirin, Çağlayan, Çetin ve İnce 2008).

Bu bilgiler ışığında, araştırma kapsamına giren destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin motivasyon düzeylerini deneysel olarak inceleyen bu çalışmanın amacı aşağıdaki problem cümlesi olarak ifade edilmiştir.

Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına, değişkenlerin etkisi var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, destekleme ve yetiştirme kurslarında yer alan ortaokul öğrencilerinin spora katılım güdülerini cinsiyet, yaş, spor türü ve branş değişkenlerine göre araştırmaktır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır.

1. Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonları, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonları, spor türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonları, branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim açısından güdülenme öğrencilerin performansını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenciler öğrenmek için, aileler çocuklarının eğitimsel gelişimini izleyebilmek için, öğretmenler daha iyi bir eğitimci olabilmek için, okul idarecileri okullarının her yönden iyileşmesini sağlamak için güdülenme kavramını anlamaya, önemsemeye, bu kavramla ilgilenmeye muhtaçtır.

Güdülenme, eğitim-öğretim alanında da dikkate alınan önemli bir anahtar niteliğindedir. Bireyin verimli bir öğrenim yaşantısı geçirmesi yine bireyin güdülenme düzeyi ile yakından ilişkili olup, bu konuda yapılan çalışmalar güdülenmenin akademik çıktılar üzerinde önemli ve güçlü bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Vallerand ve Bissonnette, 1992; Vallerand ve dig., 1992, 1993; akt. Akbay, 2009).

Harter'a (1981) göre öğrenme sürecinde, öğrencilerin istekli olması öğrenmeyi etkileyen en önemli kavramlardan biridir. Okul öncesi çocukların öğrenmeye istekli oldukları görülür. Ayakkabılarını bağlamak, düğmelerini takmak için saatlerce çalışırlar ve sonunda başarırlar. Evde okula giden büyük abla veya erkek kardeş varsa, onlar çalışırken çocuk bir kâğıt ve kalem alır ve onun üzerine bir şeyler yazar, anlamasalar da kitap alırlar ve kitapla zaman geçirirler. Okula gitmek için kendilerini hazır hissederler. Okul öncesi çocuklarda öğrenme için güdülenme sorunu olmadığı görülür. Ancak birkaç yıl sonra okula başlayınca öğrenme istekleri azalır ve öğrenme konusu sorun olmaya başlayabilir. Öğrenciler konuların birçoğunun sıkıcı, aptalca, düz ve günlük hayatta ise yaramaz olduğundan söz ederler (akt. Bacanlı ve Şahinkaya, 2011). Öğrenmeye yönelik güdülenme sorunu okul yıllarında başlar, öğrencilerin akademik başarısını etkiler yaşam kalitelerini düşürür (Bacanlı ve Şahinkaya, 2011).

Sporun bireyler ve toplumlar üzerinde ruhsal-toplumsal etkileri vardır. Bu etkilerin kişilik üzerine etkileri sevmeyi, hakkını aramayı ve hak yememeyi, paylaşmayı, yarışmayı, kurallara uymayı, kazanmayı ve kaybetmeyi kabullenmeyi, ilkel dürtülerin toplumun kabul ettiği biçimlerde anlatım bulmasını, yeni toplumsal ortamlara katılmayı, yeni arkadaşlar edinmeyi, haz duymayı kapsamaktadır (Doğan, 2005: 1). Bütün bu maddeler sporun fizyolojik gelişiminin yanında psikolojik gelişiminin de önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bu bağlamda spor psikolojisinin konusu olan güdülenmeye (motivasyon) etki eden bazı değişkenlerin incelenmesi çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmayla destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan öğrencilerinin spora katılım motivasyonları incelenerek, farklı çalışmalara temel oluşturması ve kaynak olarak kullanılması hedeflenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Bitlis'in Tatvan ilçe merkezinde bulunan ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılındaki ortaokul 5, 6, 7, 8'inci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
3. Araştırmada elde edilen sonuçlar, uygulanan anketlerden elde edilen sonuçlar ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

1. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil etme yeterliliği olduğu,
2. Örneklem grubuna uygulanan anketlerin geçerli ve güvenilir olduğu,
3. Anketlerin örneklem grubunu oluşturan öğrenciler tarafından içtenlikle yanıtladığı varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE/KURAMSAL TEMELLER

2.1. Motivasyonun Tanımı ve İçeriği

Motivasyon kavramı; İngilizce ve Fransızca "Motive" kelimesinden türetilmiş bir kelimedir. Türkçe karşılığı güdü, saik ve ya harekete geçirici şeklinde ifade edilebilir. Motivasyon, harekete geçirici, hareketi devam ettirici ve olumlu yöne yöneltici, üç esas özelliğe sahip bir güçtür. Temel olarak "motive" kavramından türetilmiş olan güdüleme ise, bir veya birden çok kişiyi, belirli bir amaca doğru devamlı bir şekilde harekete geçirmek için gösterilen çabaların bütünü diye tanımlanabilir (Eren, 2006: 494).

Bir diğer tanımda ise motivasyon, organizmayı davranışa iten, bu davranışların düzenlilik ve sürekliliğini belirleyen, davranışa yön ve amaç veren çeşitli iç ve dış etkenler ile bunların işleyişini sağlayan mekanizmalar olarak tanımlanır (Aydın, 2001). Bir başka tanıma göre motivasyon, kişiyi belirli amaçlar için harekete geçiren güçtür (Eren, 2004). Bir diğer tanıma göre motivasyon, içten gelen kuvvetlerle belirli bir amaca yöneltilen kasıtlı davranışlardır (Tevrüz, Artan, ve Bozkurt, 1999). Bu tanımların dışında, motivasyon; içsel bir kişilik özelliği, dışsal bir etki, bir sonuç veya davranışların bir açıklaması olarak da tanımlanabilir (Weinberg ve Gould, 1995).

Motivasyon kelimesi, güdülenme, özendirme, teşvik etme anlamlarına gelmektedir (Biçer, 2007). Kişinin belirli bir amaca doğru harekete geçmesi, bir amaca odaklanabilmesini sağlayacak isteğe sahip olması anlamına gelmektedir. Motivasyon, kişilerin eylemlerini kendi arzularıyla gerçekleştirme çabalarıdır (Koçel, 2005). 20. yüzyılda psikoloji alanının önemli bir inceleme konusu haline gelen güdüleme, bireyi harekete geçiren, davranışlarına yön veren ve davranışın sürdürülebilirliğini sağlayan, bireyin davranışına enerji ve yön veren, davranışı anlamak ve açıklamak için geliştirilen bir kavram olduğu söylenebilir (Öğülmüş, 2002: 92).

Özet olarak güdüleme, İnsanın gereksinim veya hedefleri doğrultusunda iç ve dış unsurlardan belli bir ödül beklentisi içinde oluşuyla başlayan içsel bir devinimdir. Bireyin davranışına yön veren bir tür karar verme sürecidir ve bireyi gerçekleştirmeyi

arzu ettiği faaliyet yönünde harekete geçiren bir seçimdir (Bilgin, 2003: 248-249). Bireyin eylem yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen, iç ve dış uyarıcıların etkisiyle organizmayı belirli davranışlara sürükleyen olayların tümünü kapsamaktadır (Hasırcı, 2000).

Günlük yaşamdaki davranışlarımızın çoğu amaçsız değil, belirli hedef ya da hedefleri olan davranışlardır. Örneğin, lokantaya gitmemizin hedefi, büyük bir olasılıkla, karnımızı doyurmaktır. Ders çalışan bir öğrencinin hedefi, derslerini başarı ile tamamlayıp okulunu bitirmektir. Davranışları inceleyen bir bilim dalı olan psikolojide, bir hedefe yönelik davranışların başlaması ve devam etmesi güdü kavramı ile açıklanmakta ve bu tür davranışlar güdüsel davranışlar olarak adlandırılmaktadır (Özkalp, 1997: 197).

Motivasyon, bir gereksinimi gidermek için başlanılan davranışlardır. Bu gereksinim, pozitif ya da negatif bir olay sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Olayın pozitif ya da negatif yönde olması, motivasyonu durdurmamaktadır (Kim, 2005). Motivasyon, genel anlamda insanı davranışa yönlendiren, davranışın seviyesini ve şiddetini belirleyen, davranışları yönlendiren, devamlılığını sağlayan, bireyin kendisinden veya çevresinden kaynaklanan sebepler ve bu sebeplerin işleyiş mekanizmalarını kapsamaktadır (Arık, 1996).

Motivasyonun temelindeki güdü, harekete geçirici olarak tanımlanan motiv kavramı, harekete geçirici, hareketi sürdürücü, olumlu yöne yönlendirici üç ana özelliğe sahip bir güçtür (Eren, 2004). Motivler, bazı insan davranışlarının sebeplerini açıklar ve bir davranışla sonuca ulaştırır (Can, 2005). Bu sebeple insanları motive edebilmek için öncelikle onları motive eden unsurları tanımak ve ihtiyaçlarını tatmin etmek gerekmektedir (Genç, 2004). Motivasyon kavramı, içsel ve dışsal unsurlarla insanı harekete geçiren, yönünü belirleyen ve devamlılığını sağlamaktadır (Ergin, 2005). Bir işin direkt olarak kendisi ödöl ise, bu içsel motivasyondur. Fakat ödüllendirme mekanizması dışarıdan gelen terfi, para, ün gibi ödüllere bağlıysa, söz konusu dışsal motivasyondur (Solmuş, 2004).

Motivasyonun temel unsurlara, hayatta kalabilmek başarılı olmaktır. Gündelik hayatın sürdürülebilmesi ve kişinin yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyacı olan beslenme, barınma, güvenlik gibi unsurlardan oluşan fiziksel gereksinimlerin karşılanması

gerekmektedir. Bu gereksinimlerin ardından insanlar başarı, tatmin, bireysel gelişim gibi gereksinimleri için harekete geçmelidir. Motivasyonu doğuran faktörler, evrensel değildir Kişiden kişiye, durumdan duruma ve gereksinimden gereksinime farklılık göstermektedir. Kişiyi bir gün motive eden unsurlar, başka bir gün önemsiz hale gelebilir (Kim, 2005).

Motivasyonun ilk özelliği motivasyon sürecinin karmaşık oluşudur. Örgüt için iş görenlerin gereksinimlerinin tatmini ve istenen amaca yönlendirilmesi ne denli önemli bir süreç ise, bir o denli de karmaşıktır. İnsan hareket ve davranışlarında güdülerin gerçek manalarını çıkarmanın zorluğu, motivasyonu zorlaştırmaktadır Birbirine benzeyen çeşitli eylemlerin farklı güdülerden doğabilmeleri gibi, bazı farklı eylemler ise tek bir güdüye dayanabilmektedir (Eren, 2003).

Motivasyonun özelliklerinden biri de kişiye özgü olmasıdır. Motivasyonun merkezinde kişi vardır. Kişiler sadece kabiliyetleriyle değil, motivasyonlarıyla da ayrılırlar (Hersey, Blanchard, Kenneth, Johnson ve Dewy 1996). Motivasyon bireysel bir olgudur ve kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Motivasyon seviyesini belirleyen temel etkenlerden biri, kişilerin ihtiyaçlarının farklı olmasıdır (Fındıkçı, 1999).

Özetle motivasyon, kişiyi belirli bir eyleme doğru yönlendiren içsel ve dışsal uyarımlardır (Altıntaş, 2010). Dışsal uyarımlar; bireyin dışında olan ve görevin yerine getirilmesi durumunda elde edilecek fayda ve ödüllerdir. İçsel uyarımlar ise; bireyin içinde olan ve bir göreve duyulan ilgi veya alınan keyiftir (Wann,1997).

2.2. Motivasyon İle İlgili Kavramlar

2.2.1. GÜDÜ

Güdü, davranışa enerji ve yön veren güçtür; bu güç organizmayı etkileyerek bir amaç için harekete geçmeye sevk eder. (Selçuk, 1996: 146). GÜDÜLENME davranışı anlamada çok önemli bir süreçtir. Diğer psikolojik süreçler gibi güdülenme de gözle görülmeyen varsayımsal bir olgudur.

Bireyde fizyolojik veya psikolojik dengenin bozulması ile eksiklik ortaya çıkar. Bu eksiklik durumu gereksinimleri yaratır. Gereksinimler de hedefleri belirler ve hedefe yönelik davranışa yol açar (Baysal ve Tekerarslan, 1996: 101).

2.2.2. Gereksinim

Fizyolojik ve psikolojik dengenin bozulmasından doğan eksikliklerdir (Güney, 2000: 472). Organizmada *homeostatik* denge bozukluğunu ya da bir eksikliği gösterir. Bir gereksinim ortaya çıktığında, birey gerginlik ve huzursuzluk duygusu duyar (Doğan, 2005: 19). Gereksinimler kişinin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan eksiklikler olarak da görülebilmektedir bunların giderilmesi kişiyi daha fazla yönden olumlu hareketler gerçekleştirmesi için yönlendirecektir.

2.2.3. Dürtü

Fizyolojik bir ihtiyacın neden olduğu genel rahatsızlık ve gerginlik durumuna dürtü adı verilir. Dürtü, fizyolojik bir ihtiyacın psikolojik sonucudur (Özalp, 1997: 198). Organizmada *homeostatik* denge bozukluğu olduğunda, onu denge bozulduğunu giderecek davranışlara yönelten bir iç uyarılma, gerginlik, itmedir (Doğan, 2005: 19). Canlı varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri bakımından eksikliği duyulan maddelerin giderilmesi için organizmadaki enerji yoğunlaşmasıdır (Koç, 1994: 167). Kısaca fizyolojik ihtiyaçların organizmayı harekete geçirmesidir (Güney, 2000: 470).

2.2.4. İçgüdü

Belirli uyaranlara karşı organizmanın gösterdiği öğrenme sonucuna bağlı olmayan davranışa denir (analık, korunma, sahip olma içgüdüleri) (Özerkan, 2004: 97). Öğrenime az, buna karşılık sinir sistemindeki kalıtımla gelen bağlantılara büyük ölçüde bağımlı olan özgün eğilimlere (*original tendencies*) içgüdüler adı verilir (Pinter, 1987: 55).

2.3. Motivasyon Türleri

2.3.1. İçsel ve dışsal motivasyon

Güdüler genel olarak içsel veya dışsal olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır. Dışsal güdü, bireyin dışından gelen etkileri içerir. Bir öğrencinin yüksek not aldığı için öğretmeni tarafından övülerek pekiştirilmesi buna örnek gösterilebilir. İçsel güdü ise, bireyin içinde var olan ihtiyaçlarına yönelik tepkilerdir. Merak, bilme, ihtiyacı, yeterli olma isteği, gelişme arzusu içsel güdülere örnek gösterilebilir (Selçuk, 1996: 146).

Güdülenmeye bireyin ihtiyaçları, ilgileri, merakları gibi içsel süreçler ya da ödül, baskı, ceza gibi dışsal ve çevresel etmenler neden olabilir. Bazı kişiler içsel nedenlerle bazıları ise dışsal nedenlerle daha kolay güdülenirler. Bu farklılık içten ve dıştan güdülenme kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Erden ve Akman, 2002: 234).

Güdüsel davranışlarımızın önemli bir bölümü fizyolojik ihtiyaçlarımızın yol açtığı dürtülerden kaynaklanır. Açlık dürtüsü, susuzluk dürtüsü sık sık bizi hedefe yönelik davranışlarda bulunmaya zorlar. Açlık ve susuzluk dürtülerinin yol açtığı güdüsel davranışların yanı sıra, bedenimizin fizyolojik dengesini korumak amacıyla, zaman zaman yaptığımız birçok davranış vardır. Hava sıcaklığına bağlı olarak kalın ya da ince giysiler giymemiz, hastalandığımız zaman ilaç almamız, hedefi bedenimizin fizyolojik dengesini korumak olan güdüsel davranışlara verilebilecek bazı örneklerdir (Özkalp, 1997: 198).

2.3.2. Fizyolojik motivler

Kişinin temel motivasyonlarıdır. Kişinin hayatını devam ettirebilmesi için gereken ana ihtiyaçlardan kaynaklanırlar. Bu tip motivler, Maslow'un temel ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinden ilk sırada bulunurlar. Bu güdüler esas itibariyle öğrenme yoluyla kazanılmamış, biyolojik temelli ve öncelik sırası ilk olan güdüler olup yeme, içme, üreme, uyuma vb. ihtiyaçlar bunlara örnek olarak verilmektedir (Luthans, 1992: 147).

2.3.3. Sosyal motivler

İnsanlar karşılıklı ilişkilerden oluşan topluluk yaşamları ile diğer canlılardan ayrılırlar. Sosyal güdüler, diğer insanları da kapsayarak biçimlenmektedir. Birey toplumun bir parçası olarak toplumdan soyutlanamaz. Her toplum kendi kurallarına, adetlerine ve geleneklerine sahiptir. İnsanlar sosyal hayat içerisinde bu değerlere saygı gösterebildiği ölçüde var olabilmektedir. Var olabilmenin yanı sıra, insanlar toplum tarafından iyi, güzel ve ideal görülme isteği taşırlar. Sosyal içerikli güdüler arasında iyi bir işe sahip olmak, bir ekibin parçası olmak, ünlenmek, sevilmek gibi örnekler sayılabilir. Sosyal güdüler insanların ileriki yaşlarında daha baskın hale gelmektedir (Ertürk, 2000).

2.3.4. Psikolojik motivler

Bu güdüler insan davranışlarında önem taşımaktadır. Çünkü birincil ve ikincil güdü kapsamında olmayıp da bu kategoride yer alan pek çok güdü bulunmaktadır. Bu gruptaki güdüler, öğrenme yoluyla kazanılmamış ve biyolojik temeli olmayan güdüler olup buna örnek olarak merak, sevgi ve hareket etme verilmektedir (Luthans, 1992: 148).

2.4. Sporda Motivasyon

Sporcu, vücuduna odaklanmaktan kurtularak dış dünya ile yaklaşır, özgüveni artar. Zihni rahatlar, işine odaklanır ve sürekli hareket halinde olmayı arzulamaktadır. Kişinin spora sadece spor sevgisi gibi nedenlerle yöneldiğini iddia etmek yeterli değildir. Spor aktivitelerinde yer alan bireylerin davranışlar, güdülenme ile açıklanmaktadır. Öncelikle sporcu, hareket etme ihtiyaçını gidermektedir. Belirli prensiplere bağlı olarak düzenli ve sürdürülen spor aktiviteleri, organizmada pozitif gelişimlere neden olur (Koç, 1994: 173).

Hareket gereksinimi, doyumun spor türü, spor aletleri, sosyal ilişkiler geliştirme gibi koşullar bulunduktan sonra, diğerleriyle iletişim kurma, sağlıklı olma çabası gibi güdülerle birlikte somut bir anlam kazanır. Benzer yeteneklere ve çalışma şartlarına sahip birçok sporcudan sadece bazıları yüksek performans sergileyebilmektedir. Eş şartlara rağmen bireylerin başarı düzeylerinin farklı olmasının ana sebebi, gdlenmedir (Er ve ark. 2003: 459). Sporcunun düzenli ve uzun süre çalışabilmesi, özel ve genel spor gdlenmesinden kaynaklanmaktadır. Sporcunun yaptığı aktiviteyi sevmesi, huzurlu olması, başarının getireceklerini gerçekten istemesi gerekir. Özel ve genel spor motivasyonunun eksikliği, başarısız ve istikrarsız kişiler yaratmaktadır.

Elit sporcular başarı ve başarısızlığın sorumluluğunu üstlenmek üzere teşvik edilmelidir. Sporcuların başarı için içsel kontrol edilebilir ve durağan olmayan yormalar yapmaları sağlanmalıdır. Başarısızlığı yanlış strateji seçimine bağlamak, başarısızlığı çaba eksikliğine bağlamaktan daha iyi olabilir. Büyük bir karşılaşma öncesi, antrenmandan müsabakaya doğru ilerleme, sporcuların performans başarıları kazandıkları bir süreç şeklinde planlanmalıdır (Konter, 1998: 365).

Spor yapan insanların herhangi bir amaçla spor yaptığını psikolojik açıdan incelemek, spor psikolojisinin görevidir. İnsanların gerçekleştirmeye çalıştıkları amaçları, daha sonraki amaçlarına araç olabiliyor. Bu bakımdan, güven, mevki, servet gibi insan tutum ve davranışlarının sebebi olarak kabul edilen çoğu amaçlar, aslında herhangi bir ferdin nihai amacını, yani; “kendisi olabilmesini” gerçekleştirilmesinde bir amaçtan başka bir şey değildir. (Terzioğlu, 1990)

Deneysel psikolojinin başlamasından bu yana, motivasyonun ölçülmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla projektif testlerden, sorular içeren karmaşık ve basit yapılı anketlere kadar birçok yöntem kullanılmıştır. Geçmişten bugüne kadar, Avrupalı spor psikologları sporcunun motivasyonel yapısı, motivasyonun zaman içerisindeki değişimi, üst düzeydeki sporcu ile spora yeni başlayanların motivasyonel farklılıkları ve güdü sisteminde spor branşları arası farklılıkların ölçülmesi ve değerlendirilmesi için değişik yaklaşımlar kullanmışlardır. Bu incelemeler çok uzun bir geçmişe dayanmamaktadır ve bu alan henüz gelişme dönemindedir (Aktop, 2002).

Sporda güdülenmeyi anlatmak için şöyle bir örnek verilebilir: A takımı oynayacağı maçı kaybettiğinde küme düşecek, B takımı oynayacağı maçı kazandığında şampiyon olacak, C takımı oynayacağı maçı kazansa da kaybetse de sıralamadaki yeri değişmeyecektir. A ve B takımlarının maç sırasındaki performanslarıyla, C takımının performansı arasında farklılıklar olacaktır. Bu takımların alacakları sonuçlara göre karşılaşacakları durumlar, onların fiziksel kapasitelerini en üst düzeyde ortaya koymalarına ya da koymamalarına neden olacaktır (Doğan, 2004: 61).

2.5. Spora Katılım Motivasyonu

Spora katılım terimi, bireyleri fiziksel aktiviteye çekmek anlamında, geleneksel olarak egzersiz psikolojisinde kullanılmaktadır (Markland ve Ingledew, 2007). Spora katılım ile ilgili yapılan araştırmalar, yarışma sporlarında başarı oryantasyonu üzerine odaklanmış ve çoğunlukla çocukları ve genç yetişkinleri kapsamaktadır (Gill, Williams, Dowd, Beaudoin ve Martin 1996). Spora katılım motivasyonu (*participation motivation*) kavramı, gençlik sporunda araştırılması, incelenmesi gereken bir kavram olarak belirlenmiştir. Temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya yönlendiren nedenleri tanımlamak ve bu nedenleri kategorize

etmek amacı ile birçok çalışma (Gill vd. 1983; Gould, Feltz ve Weiss, 1985; Klint ve Weiss, 1987) yapılmıştır (Oyar ve ark., 2001).

1970'li yıllardan günümüze kadar araştırmacılar “Genç insanlar neden spor yapmak istemektedirler?”, “Hangi faktörler çocukların spora katılmalarından haz almalarını sağlamaktadır?” veya “Ne gibi faktörler genç sporcuların organize sporlara katılmalarını engellemektedir?” sorularıyla ilgilenmişler ve bu yönde çalışmalar yapmışlardır. Harter'ın “Yeterlik Motivasyonu Teorisi” ne göre, bireyler akademik, spor ve akran ilişkileri gibi birçok alanda başarılı olmak, kendilerini kanıtlamak için motive olmaktadır ve yapılan araştırmalardan çıkan sonuca göre çocukların belli aktivitelere katılımıyla bu aktiviteleri uygulama yetenekleri arasında bir korelasyon bulunmaktadır. Başarılı oldukları takdirde bu deneyim algılamalarını yükseltip katılımlarını devam ettirmede önemli olmaktadır.

Robert ve arkadaşları, spora katılım motivasyonu ve algılanmış yeterlik arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, organize sporlara katılan sporcuların algılanmış yeterliklerinin daha yüksek olduğunu, daha inatçı olduklarını ve gelecekteki başarı beklentilerinin daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Bu sonucun da fiziksel becerilerde algılanmış yeterliliğin, çocukların spora katılımları ve motivasyonları üzerinde önemli bir etkisi olduğu teorisiyle tutarlı olduğunu belirtmişlerdir (Roberts, Kleiber ve Duda 1981).

1980'lerde birçok spor branşındaki katılım motivasyonu üzerine yapılan çalışmalar sonucunda araştırmacılar, genç insanların neden spora katıldıkları ile ilgili üç ana tema ortaya koymuşlardır; fiziksel yeterlilik, sosyal kabul, zevk alma (Weiss ve Amorose, 2008). Çocukların spora katılım nedenleri hakkında bu kadar çok araştırma yapılmasının nedeni fiziksel aktivite, spor ve oyunun çocukların yaşamında çok önemli bir yeri olmasından kaynaklanabilir.

Bireylerin spora katılım motivasyonları birbirinden oldukça farklılık göstermektedir (Yılmaz, 2002). Bu farklılık sadece katılım sebeplerinin neler oldukları konusunda değil, aynı zamanda ne kadar güçlü ve önemli oldukları noktasındadır. Eğer spora katılımdaki bir deneyim anlamlı olarak algılanıyorsa, kişi o deneyimle ilgili aktivitelere katılmakta daha motive olur. Bu sebeple spora katılım motivasyonları ve sebepleri kişiden kişiye değişiklik gösterir denilebilir (Koivula, 1999).

Çocukların spora birçok farklı sebepler yüzünden katıldıkları kabul edilse de Passer (1982), spora katılımında en önemli faktörleri üyelik, beceri gelişimi, heyecan/meydan okuma, başarı/statü, fiziksel iyi olma hali ve enerji harcama olarak 6 kategoride toplamıştır. Daha sonra ise Gill vd. (1983), genç bireylerin spora katılma nedenlerini belirlemek amacı ile “Spora Katılım Motivasyonu Ölçeğini” (*Participation Motivation Questionnaire*) geliştirmişler ve bireylerin spora katılım nedenlerini beceri geliştirme, takım üyeliği/ruhu, eğlence, arkadaşlık, başarı/statü, fiziksel uygunluk ve diğer sebepler olmak üzere 8 alt boyutta değerlendirmişlerdir (Oyar ve ark., 2001).

Benzer şekilde Weinberg ve Gould (1995), bireylerin spora katılımında birden fazla sebebin (kilo vermek, kendini iyi hissetmek vb.) etkili olabileceği gibi, ortak motivasyon sebeplerinin (beceri gelişimi, eğlence, sağlıklı olma) ve kişisel sebeplerin de (aile baskısı, bir şeyler yapma isteği) baskın olabileceğini belirtmişler ve motivasyonda yaş, cinsiyet ve kültürel farkların olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Yılmaz‘ da (2003), her çocuğun farklı ve birden fazla sebepten ve faktörden etkilenerek spora katıldığı ve devam ettirdiğini, bu faktörlerin yaş, cinsiyet, spor çeşidi ve tecrübe düzeyine göre farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Gould, Feltz ve Weiss (1985), genç yüzücülerle yaptıkları çalışma da benzer bir tanımlama ile deneyimin motivasyonu etkileyen ölçülebilir bir değişken olduğunu belirtmişlerdir. Sözelimi, Yıldızan ve Yetim (1996) lise öğrencilerini kapsayan çalışmalarında, öğrencilerin spora katılım amaçlarında cinsiyete göre birtakım farklılıklar tespit etmişlerdir. Araştırma bulguları, kız öğrencilerde spor aktivitelerine katılımın sosyal, etik, estetik ve ritmik amaçlı olduğunu, erkek öğrencilerde ise fiziksel gelişim amaçlı olduğunu göstermektedir. Yan ve Penny (2004), gençlerin spora katılımlarında kültürel farkların da etkin olduğuna yönelik yaptıkları çalışmada Amerikalı çocukların daha çok rekabet için spora katıldıkları halde Çinli çocukların genelde sağlıklı yaşam için spora katılım gösterdiklerini ve Çinli ailelerin de çocuklarını bu yönde teşvik ettiklerini, Amerikalı ailelerinse çocuklarını çoğunlukla takım ve bireysel rekabet sporlarına yönlendirdiklerini vurgulamışlardır.

Zahariadis ve Biddle (2000), 412 İngiliz lise öğrencisi ile yaptıkları çalışmada beden eğitimi derslerinde spora katılım motivasyonu ve başarı hedef yönelimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda görev yönelimi ve içsel motivasyon sebepleri (takım ruhu, beceri gelişimi) arasında, ego yönelimi ile de dışsal

motivasyon faktörler (statü gibi) arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Bir diğer çalışmada Yılmaz, Koruç, Kocaekşi ve Arsan (2010), 8–14 yaş aralığındaki sporcuların cinsiyetlerine ve spor türlerine göre katılım motivasyonlarında anlamlı farklar bulmuşlardır.

Bunların dışında, spora katılımlarda yapılan spor türü de yaş, cinsiyet ve kültürel faktörler kadar önemlidir. Spor branşlarına göre farklılık gösteren motivasyon sebeplerini inceleyen çalışmalardan birisi de Ryan ve arkadaşlarının taekwondo ve aerobik sporu yapan sporcuların katılım motivasyonlarını karşılaştırdıkları araştırmadır. Çalışma sonucunda taekwondocuların keyif alma ve yarışma motivasyonlarının aerobik sporu yapanlardan daha yüksekken, vücutla ilgili motivasyonlarının daha düşük olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca taekwondo sporu yapanların egzersize bağlılıklarının daha yüksek olduğunu da belirtmişlerdir (Ryan, Frederick, Lipes, Rubio ve Sheldon 1997).

Bununla beraber, birçok çalışma spora katılım motivasyonunun sadece fiziksel olarak sağlıklı olmak değil, aynı zamanda kilo kontrolü ve dış görünüş, stres yönetimi, rekabetten keyif alma ve heyecan faktörlerinden etkilendiğini göstermiştir (Koivula, 1999). Özellikle son yıllardaki araştırma alanı, gençlerin spora katılımının tersine yetişkinlerin dahil olduğu spor ve egzersizler olmuştur. Frederick ve Ryan (1983) bireysel spor (tenis ve yelken) ve fitness sporları (koşu ve aerobik) yapan 376 katılımcıyla gerçekleştirdikleri, spor ve egzersizde farklı motivasyonları inceledikleri çalışmalarında erkeklerin yarışma motivasyonlarına önem verirken bayanların daha çok sosyal motivasyonlara eğilimi olduklarını, yetişkinlerin gençlerden eğlence ve keyif alma motivasyonlarında farklılık gösterdiklerini belirlemişlerdir. Ayrıca spor katılımcılarının ilgi, keyif alma ve yarışma motivasyonları daha önemli iken, formda kalmak için spor yapanlarda vücutla ilgili sebeplerin daha önemli olduğu da araştırma ortaya konmuştur.

Flood ve Heldstedt'in (1991), spora katılımda cinsiyet farklarını inceledikleri benzer bir çalışmada da bayan sporcuların sosyal motivasyon faktörlerinden etkilenirken, erkek sporcular için yarışma motivasyonlarının öne çıktığı ve atletik katılımlarda takım üyeliğinin önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır

Yapılan birçok çalışmada da görüldüğü gibi, sporcuların hem içsel hem de dışsal motivasyon faktörlerden, kızların daha çok içsel nedenlerden dolayı spora katılım gösterdiklerini ortaya konulmaktadır. Öte yandan araştırmacılar içsel faktörlerin spora katılım için bağlılık ve devamlılıkta çok önemli bir etki oluşturduğunu, dışsal faktörlerin ise genellikle sporcuların spora katılımlarında başlangıç olan faktörler olduğunu ortaya koymuşlardır (Yılmaz, 2002).

Açıklamaların ve araştırmaların da ortaya koyduğu gibi bireyi davranışa iten güç yani motivasyonlar farklıdır. Beden eğitimi derslerinin de genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu düşünüldüğünde bu farklı motivasyon nedenlerinin tespit edilmesi, beden eğitimi öğretmenlerine, gençlerle çalışan antrenörlere yeni programlar hazırlamalarında veya mevcut programları geliştirmelerinde yol gösterici olabilecektir. Dolayısıyla çocukların ve gençlerin spora katılım motivasyonlarının saptanması için onları spora iten gücün ve sebeplerinin ölçülmesi gerekmektedir. “Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği” de beden eğitimi ve spor dersleri dışında düzenlenen ders dışı sportif aktivitelere katılan, 9-17 yaş grubu öğrencilerin, sportif aktivitelere katılımda göz önünde bulundurdıkları motivasyonu ölçmeye yöneliktir (Aslan ve Altay, 2009).

2.6. Motivasyon Kuramları

İnsanların başarıya güdülemesini anlamamıza yardımcı olacak kavramlar, farklı araştırmacılar tarafından ortaya atılan güdüleme kuramları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Her kuram farklı bir güdüleme tanımını ortaya çıkarsa da, genel olarak başarının söz konusu olduğu durumları açıkladığı için, kuramların kendi aralarında tutarlılık gösterdiği ve birbirlerini tamamladıkları söylenebilir(Öğülmüş, 2002: 92-105).

İşletmelerde çalışan bireylerin bir bölümü işlerini büyük bir ilgi, arzuyla ve yüksek verimle yaparken, eşit şartlarda ve benzer yeteneklere sahip olan diğer bireylerin isteksiz ve düşük verimle çalışmalarının nedenlerini saptamak, sanayi devriminin olduğu yıllarda araştırmacıların ortak konusu haline gelmiştir. Bu bağlamda bireylerin eşit düzeyde yüksek verime ulaşmalarını sağlayacak güdülerini belirlemek amacıyla birçok araştırmacı tarafından çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır(Sabuncuoğlu ve Tüz, 2005: 45-48).

2.6.1. McGregor'un X ve Y kuramları

McGregor, motivasyon ve insan doğası ilişkisini açıklamak amacıyla X ve Y kuramlarını ortaya çıkarmıştır. McGregor'a göre, liderler insan doğasına dair görüşlerini çeşitli varsayımlar üzerinden yapılandırmaktadırlar (Robbins, 2004). Liderlerin bu varsayımlar üzerinden geliştirdikleri inanç ve düşünceleri, onların davranışlarını direkt olarak etkilemektedir (Ergenekon, 2005). Liderler, X ya da Y kuramı üzerinden hareketle benimsedikleri kuramın bilgileri ile motivasyona çalışmaktadırlar (Can, Akgün, ve Kavuncubaşı 1998). Her yönetsel eylem veya kararın arkasında, insan özellikleri ve insan davranışı hakkında varsayımlar yer almaktadır (McGregor, 1970). X ve Y kuramlarının dolaylı yoldan da olsa liderlik kuramı sayılabileceği yönünde çeşitli düşünceler mevcuttur (Başaran, 2004).

McGregor'un X ve Y kuramlarına göre birey değerlendirmesi, aşağıda maddelendirilmiştir (McGregor, 1970):

- X kuramına göre insan iş sevmeyen ve olabildiğince işten kaçan. Y kuramına göre ise insan işe doğuştan düşman değildir. Çeşitli koşullara bağlı olarak bir işi sevebilir ya da sevmeyebilir.
- X kuramına göre insanlar iş sevmeyişlerinden dolayı insanların çoğu örgütsel hedefler için yeterince çabalamamaktadır ve bu sebeple zorlanmalı, denetlenmeli, yönetilmeli ve ceza ile tehdit edilmelidir. Y kuramına göre ise denetim ve ceza, örgütün hedefleri için bireyi çabalamaya yönlendirmenin tek yöntemi değildir. İnsanlar kendi yönetme ve denetleme yollarını kullanabilirler.
- X kuramına göre insan yönetilmeyi sever, hırssızdır, sorumluluktan kaçınır ve güvenlik peşindedir. Y kuramına göre ise insanlar uygun şartlar altında sorumluluk kabul etmeyi ve hatta sorumluluk aramayı da öğrenirler.
- X kuramına göre insan yaratıcı değildir ve değişime direnir. Y kuramına göre ise örgütsel problemlerin aşılmasında imge, ustalık ve yaratıcılık kullanma kabiliyeti, insanlar arasında oldukça yaygındır.
- X kuramına göre insanlar örgütün çıkarlarını değil, kendi kişisel çıkarlarını önemseyen bencil varlıklardır. Y kuramına göre ise amaçlara ve çıkarlara bağlılık ödülleriyle bağlantılıdır. Benliği doyurma ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlar, örgütsel hedeflere dair çabaların dolaysız ürünleri olabilmektedir.

- X kuramında ana örgüt ilkesi yetki kullanarak yönetip denetlemektir. Y kuramına göre ise ana ilke, örgütle kaynaştırmadır.
- X kuramında örgüt çalışanlar örgütle bütünlük sağlamazlar. Y kuramında ise çalışanlar örgütle bütünleşirler (Durmaz, 2002).
- X kuramında liderler iş görenleri motive etmek için planlama, örgütleme, korkutma, denetleme gibi tekniklere başvurur ve ekonomik araçlara ağırlık verirler (Şimşek, 1995). Y kuramında ise liderler çalışanlarına yeteneklerine uygun iş alanları yaratmaya ağırlık verirler (Can vd. 1998).

2.6.2. Reddin'in Z kuramı

Örgüt yönetiminde sadece X ya da Y kuramlarına odaklanmak, tüm durumlar için başarı getirmeyebilir. X kuramının işaret ettiği klasik örgüt yaklaşımı bazı durumlarda başarılı sonuç verirken bazı durumlara etkili olmayabilmektedir. Yine Y kuramına uygun yönetim yaklaşımı da zaman zaman olumlu sonuçlar verebilmekle birlikte, bazı durumlarda olumlu sonuç vermeyebilmektedir (Morse ve Lorsch, 1975). Bu nedenle gerekli durumlarda iki kuramın birleştirilmesi, başarılı bir sonuç almayı sağlayabilecektir. Bu bakış açısı neticesinde, Reddin Z kuramı ortaya çıkmıştır.

X ve Y kuramlarında incelenen ana konu, insanların nasıl davrandıklarıdır. Z teorisinde ise ana konu, insan davranışlarının arka planındaki nedenlerdir. Z kuramında insan statik, hükmedilebilir varlıklar olarak değil, rasyonel, arzu ve istek gösteren değişik varlıklar şeklinde ele alınmaktadır (Karakoç, 1998). Z kuramında insan davranışlarının ihtiyaçlar ve arzular tarafından şekillendirildiği fikri hâkimdir. Z kuramı insanı daha iyi ya da kötü şekilde değerlendirmemekte, X ve Y kuramlarının belirli durumlarda başarı getireceğini belirtmektedir (Can vd. 1998).

2.6.3. Argyris'in olgunlaşmışlık kuramı

Argyris, insan doğası üzerine olan görüşünü, insanların olgunlaşmaları üzerinden ele almıştır. İnsanoğlu zaman içerisinde olgunlaşmaktadır (Gürüz ve diğerleri, 2004)

Olgunlaşmamış insan pasif, bağımlı, kısıtlı düşünce kabiliyetine sahip, sıkılgan, diğerlerinden daha alt seviyede ve benliğini tanımayan insandır. Olgun insan ise

bunların zıttı olarak aktif, bağımsız, öngörülü, derin ilgileri olan, üst seviyede ve benlik sahibi insandır (Can vd. 1998).

Agryis'e göre çok az insan tamamen olgunlaşabilmektedir. Örgütlere hâkim olan katılımcı olmayan yönetim tarzı ve sıkı kurallar, iş görenleri pasif ve bağımlı kişiler olmaya mahkûm eder ve gelişmelerine fırsat tanımaz. Bu şekilde bir ortamda çalışan olgun bir iş gören ise bu ortam nedeniyle işten ayrılma, işe yabancılaşma, örgüte karşı güven ve bağlılığı kaybetme gibi tepkiler gösterecektir.

2.7. Kapsam Teorileri

Kapsam teorileri kişiyi motive eden faktörleri inceleyen, statik teorilerdir (Bowditch ve Buono, 1990).

2.7.1. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi

Moslow'un insan gereksinimlerini incelemeye alan ilk bilim insanı olduğu söylenebilir. Çalışmasında insan gereksinimlerini bilimsel bir biçimde açıklamıştır. Moslow, klinik gözlemleri doğrultusunda hazırladığı makalesi ile 1943 yılında insani davranışlara yön veren temel gereksinimleri belirtmiştir.

Moslow insanların doğuştan gelen davranışlarına yön veren bir takım gereksinimler olduğunu belirtir. İhtiyaçlar teorisine göre bu gereksinimler beş ana grupta incelenir (Bowditch ve Buono, 1990). Bu gruplar aşağıdan yukarı doğru; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları, sosyal ihtiyaçlar, kendini gösterme ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak sıralanır. İnsanlar, hiyerarşik yapıda alt-düzey olan gereksinimleri giderdikçe, en alttakinden en üste doğru ilerlemektedir. (Maslow, 1987).

Fizyolojik gereksinimler, motivasyon kuramı içerisinde fizyolojik dürtüler adıyla da anılır. Bu madde içerisinde nefes almak, besin, su, cinsellik, düzenli uyku gibi ihtiyaçlar vardır. Moslow'a göre bu gereksinimler tatmin edilmez ise birey diğer tüm ihtiyaçlarını hiçe sayarak sadece bu temel gereksinimleri gidermeye odaklanır. Eğer birey uzun süre yokluk çektikten sonra bu gereksinimlerini karşılar ise, bu durum birey için motive edici bir hal olmaktan çıkar.

Güvenlik gereksinimleri, Moslow'a göre fizyolojik gereksinimler tatmin edilirse ortaya çıkan gereksinimlerdir. Bunlar, kendini koruyabilme, güven duygusu, korkudan ya da kaygıdan kaçınarak yaşamak, kural gereksinimi, devamlı koruyuculuk gibi gereksinimlerdir. Eğer bu gereksinimler de karşılanamaz ise, bireyi tamamı ile güvenlik arayan bir varlığa çevirecek baskı uygulayacaklardır. Toplumdan gelen güvenlik durumu sayesinde bu gereksinimlerin sürekli aktif olmadığı belirtilir. Ancak herhangi bir savaş dönemi, toplum getirisi olan güven duygusunu yıkar ise bu gereksinim baskısı aktif ve dominant bir hale gelecektir.

Ait olma ve sevgi gereksinimi, önceki iki grup gereksinimin tatmin edilmesi sonucu ortaya çıkar ihtiyaçlardır. Bu gereksinimler ortaya çıktığında, birey bir eş ve çocuk özlemi çekmeye başlayacaktır. Birey bu gereksinim döneminde duyduğu insanlarla duygusal ilişki açlığını bastırmak için çalışacaktır.

Saygınlık gereksinimi, bireylerin öz-değer ve diğer bireylerin takdiri için duydukları ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkar. Saygınlık gereksinimi iki bölüm halinde açıklanabilir. Birinci durum, dünya üzerinde yeterlilik hissetmek üzerine kuruludur. Güç elde etmek, başarı sahibi olmak ve özgür olmak gibi ihtiyaçlar bu model içerisine girer. İkinci durum ise, üstünlük ve ün gibi istekler üzerinde yoğunlaşır.

Öz gerçekleştirme gereksinimi, insanlar karakter özelliklerine göre kendileri ile barışık yaşayabilmek için değişik yöntemler bulurlar. Eğer bir insan doğayla iç içe olduğunda kendini mutlu hissediyorsa, öyle olmalıdır. Ressam resim, müzisyen müzik yapmalıdır ki bireysel olarak uygun olduğu şeyi yapabiliyor olsun. Maslow'a göre birey dürtüleri yönünde uygun olanı yapmıyorsa hoşnutsuz olacaktır. Öz gerçekleştirme gereksinimi kişiye özel bir durumdur. Genel geçer bir gereksinim belirtmek olası değildir. Bir insan anne olmak isterse, başka bir insan kariyerinde başarılı olmayı isteyebilir. (Maslow, 1970)

Teoriye göre yüksek ihtiyaçlara ulaşmadan önce fizyolojik ihtiyaçları karşılamak gerekmektedir (Dubrin, 2004). Karşılanan ihtiyaçlar insanı motive etmez. Kişi olgunlaştıkça, üst seviye ihtiyaçları öne çıkmaya başlar. (Kaynak, 1995). Maslow (2001) klinik gözlemleri doğrultusunda bireylerin sağlıklı yapılarda olabilmesi için dört gereksinimi gidermiş olması ve bu yolda kişisel gelişim konusunda motive olmasının gerektiğini belirtmiştir.

2.7.2. Alderfer'in ERG teorisi

Alderfer'in teorisinde ihtiyaçlar üç kademedede gruplandırılmıştır. Bu gruplar var olma, beraber olma ve gelişme ihtiyaçları olarak sıralanmaktadır. Bu modelde ihtiyaçlar hiyerarşisinden farklı olarak kişinin yüksek ihtiyaçları karşılanmadığında hüsrana uğrayıp alt seviye ihtiyaçlarına yöneldiği varsayılır (McShane ve Glinow, 2003). ERG teorisine göre, kişi aynı anda farklı düzeylerde birden fazla ihtiyaca sahip olabilmektedir.

Varoluş gereksinimi, bireylerin var olma ve varlığını sürdürme gereksinimlerinin maddesel özelliklerini kapsamaktadır. Maslow'un kuramındaki ilk iki basamaktaki gereksinimlere karşılık gelmektedir.

İlişki gereksinimi, bireylerin başka bireyler ile açık bir iletişim kurması ve paylaşım yapması gereksinimini kapsar. Bu gereksinim de Maslow'un ait olma ve sevgi gereksinimine karşılık gelmektedir.

Gelişme gereksinimi de Maslow'un kuramındaki öz gerçekleştirme gereksinimine denk gelir. Başarı ve sorumluluk isteği doğrultusundaki saygınlık gereksinimini de içine alır. İnsanların potansiyellerini gerçekleştirme gereksinimleri ile birlikte nitelendirilir. Gelişme gereksinimi karşılandığı sürece daha çok istenecektir.

 bölümden de anlaşıldığı gibi Alderfer'in kuramı Maslow'un kuramının yeniden incelenmiş halidir. Aıklanana göre varoluş ve ilişki gereksinimleri tatmin edildikçe diğer gereksinimler daha çok istenmeye başlayacaktır. Kuramın Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinden ayrılan bir yanı vardır. Bu kuramda gereksinimler somuttur ve bu duruma göre sıraya konmuştur.

2.7.3. Herzberg'in çift faktör teorisi

Motivasyon kuramı gelişiminde önemli rol oynayanlardan biri de Herzberg'tir. Çift Faktör teorisi de Maslow'un ve Alderfer'in kuramları gibi temelde gereksinimleri ele alır. Herzberg ve arkadaşları araştırmaları için bir grup çalışan ile motivasyon üzerine çalışmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde gruptaki bireylerden çalışırken motive olmuş hissettikleri zaman ile tam tersi durumları hatırlamaları istenmiştir. Araştırma sonu elde edilen bulgularla iki bölüm varlığı tespit edilmiştir. Herzberg motivasyonun hijyen faktörleri ve motive edici faktörlerden etkilendiğini savunmaktadır. Motive edici

faktörler kişinin yaptığı işle ilgili içsel faktörlerken, hijyen faktörleri ise iş yaptığı çevre ile alakalı dışsal unsurlardır (Herzberg, 1989). Herzberg ihtiyaç doyumunda iş şartları üzerine odaklanmıştır (Davis, 1981).

Koruyucu etmenler, işyerlerinde bulunmuyorsa bireyler için doyumsuzluk yaratan unsurlardır. Ücret, iş güvenliği, düzgün çalışma koşulları ve düzenli denetim gibi gereklilikler bu etmenler içine girer. Bunların sağlanması doyumsuzluğu azaltır ve kişinin doyumunu artırır.

Motive edici etmenler, çalışanların motivasyon ve doyumunun başlıca nedeni olarak belirtilir. Başarı duygusu, sorumluluk ve iş içerisindeki kişisel gelişim gibi gerekler bu etmenler içine girer. Bu etmenlerin yokluğu doyum duygusunu ortadan kaldırmakla birlikte doyumsuzluk hissi de verir.

Herzberg kuramında Maslow'un kuramının aksine gereksinimleri iki farklı grupta toplayarak ifade etmiştir. Bu iki grup etmenlerin karşılanması doyum hissi yaratmayacak ancak doyumsuzluk hissini de ortadan kaldıracaktır. Kuramı ele alan çalışmaların bir kaçı kuramı desteklerken diğerleri kuramı desteklememiştir. Bu nedenle modele yönelik eleştiriler olsa da günümüzde yöneticiler arasında yaygın olarak ele alınan bir modeldir. (Porter, 2003)

2.7.4. McClelland başarı ihtiyacı teorisi

McClelland, 1938 yılında araştırmaları sonucu ortaya attığı kuram, insani davranışların nedeni olarak başarı, güç ve yakın ilişki gereksinimleri olduğunu belirtir. Bu üç gereksinimden yola çıkarak araştırmalara başlamış olsa da çoğunlukla başarı gereksinimi üzerinde çalışmıştır. Başarı gereksinimi, insanların zorlukların üstesinden gelme, güç kullanma gibi istekleri doğrultusundaki eğilim ve kusursuzluk standardı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara göre başarı güdüsü kişinin sorumluluk istemesi olarak dışa vurulmaktadır.

Araştırmalar yüksek başarı güdüsüne sahip olan bireylerin belirli şekillerde hareket etme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Buna göre bu bireylerde şu gibi özellikler görülecektir (McClelland, 1961, 1965):

- Yüksek başarı gereksinimine sahip bireyler, ne büyük ne de küçük riskler almayarak, başarılarını hesaplanan riskler olarak göstermek gereksinimi hissetmektedirler.
- Bu bireyler, hedefledikleri amaca doğru hangi düzeyde ulaştıklarını anlamak için hızlı ve kesin şekilde bir geri bildirim alma ihtiyacı duymaktadırlar.
- Bu kişilerin başarıyla motive olmaları ve başarıdan büyük haz duymaları sıklıkla görülmektedir.
- Bu bireyler zihinlerini sürekli şekilde hedeflerindeki işle meşgul etmektedirler.
- Başarıya hedeflenen kişiler olarak kişisel sorumluluk almakta son derece kararlıdırlar.

McClelland, çalışmasında ağırlıklı olarak girişimcileri araştırmıştır. Girişimcilerin yüksek bir başarı gereksinimiyle hareket eden bireyler olduklarını ve başarı kavramını ayırt edici kişisel özellik olarak kullandıklarını belirtmiştir.

Güç gereksinimi, McClelland tarafından başkalarını etkileme araçlarını denetleme yoluyla kişinin doyuma ulaşma eğilimi olarak tanımlanmıştır. Winter tarafından ise güç gereksiniminin altı temel göstergesi olduğu belirtilmiştir. Bu altı gösterge, diğer insanlar üzerinde etki kurabilmek için güçlü davranışlar sergileme, bilgi toplayarak kontrol ya da denetimi oluşturmak, bir konu üzerinde denetim oluşturmaya çalışmak, önerilere destek çıkmak, başka insanları etkilemeye çalışmak, diğer insanların hareketlerine güçlü duygusal tepkiler göstermek olarak sıralanabilir. .

Yakın ilişki gereksinimi, güçlü bir biçimde hissedildiğinde birey, diğer insanlarla olumlu duygusal ilişkiler arama yoluna gider. İlişkiler tipik olarak arkadaşlık olarak açıklanabilir. Bozulan ilişkileri düzeltmek, sevilme ihtiyacı gibi durumlar yakın ilişki gereksinimi olarak tanımlanabilir. Yüksek derecede gereksinim hisseden kişiler başka insanların varlığına ihtiyaç duyarlar. Diğer insanlara karşı olumlu ve arkadaşça duygular beslemek, arkadaşça bir ilişkinin aksaması yönünde korku duyulması, yakın ilişkiye dayalı davranışlar göstermek ve yardım etme ihtiyacı şeklinde cümle haline getirilebilecek gereksinimler Winter tarafından ilişki kurmanın dört ana göstergesi olarak belirtilmektedir.

2.8. Süreç Teorileri

Süreç teorilerinde motivasyonun oluştuğu süreci inceleyen teorilerdir.

2.8.1. Beklenti teorileri

Beklenti teorileri, beklenti ve değer kavramlarının motivasyon konusuna girmesiyle ortaya çıkmıştır (Eroğlu, 2004). Beklenti teorilerinin ortak özellikleri şunlardır (Rollinson ve Broadfield, 2002).

Kişi birçok seçenek arasından hangisinin kendisini başarıya ulaştıracağı fikri üzerinden hareket eder. İnsanlar bir davranışın başarıyla sonuçlanacağını değerlendirebilirler. Birçok eşit faktörün olduğu durumlarda, kişiler maksimum sonuç getirecek biçimde hareket etmeye çalışırlar.

Teoride, kişilerin farklı algı düzeylerine göre farklı davranış ve motivasyonlar sergileyebileceği vurgulanmaktadır (Adair, 2003). Motivasyonu yükseltmek için iş görenlerin ihtiyaçları tespit edilmeli, örgütte olası sonuçlar tanımlanmalı ve çalışanların gereken kabiliyet ve desteğe ulaşmaları sağlanmalıdır.

2.8.2. Pekiştirme teorileri

Pekiştirme teorisi, bir takım ilkelerin iş hayatındaki insan davranışlarına uyarlanması sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bu teorilerde ödüller, güçlendirici durumdadırlar Ödüllendirilen davranış devam ettirilir (Şimşek ve diğerleri, 2001). Cezalandırma yoluyla da istenmeyen davranışların bir daha yaşanması engellenir. Fakat ödüllendirme ya da cezalandırma zamanlaması, davranış üzerinde etki eden bir faktördür. Kişi, davranışın hemen üstüne ödüllendirilir veya cezalandırılırsa etki sağlanır (Tınaz, 2000). Aksi takdirde, ödül-ceza yöntemi istenen sonucu vermeyecektir.

2.8.3. Adams'ın eşitlik teorisi

Adams'a göre insanın motivasyonu, çalıştığı ortamla ilgili olarak algıladığı eşitlik ya da eşitsizliğe bağlıdır. İnsan kendi gayretinin sonucu ile başkalarının gayretlerinin sonuçlarını karşılaştırır. Bu karşılaştırma genellikle bir oran oluşturarak olur. İnsan kendi oranını kendisi ile aynı düzeyde saydığı insanların oranlarıyla karşılaştırır. Algıladığı her eşitsiz durum, eşitsizliği giderecek davranışı göstermesi ile sonuçlanır. Burada vurgulanması gereken husus; eşitsizlik konusunda, oranlar arasında gerçekten bir fark olup olmadığı değil, karşılaştırmayı yapan insanın algılayış biçimidir.

Eşitsizliği giderecek davranışlar ise; gayretin değiştirilmesi (etkinlik), sonucun değiştirilmesi (ödül), gayret ve sonuç tanımlarının değiştirilmesi, iş terk etme (devamsızlık, istifa) başkalarının gayretlerini azaltmaya zorlama, karşılaştırma kriterlerini değiştirme olarak sayılabilir. Bu teoriyi kullanmak isteyen yöneticiler şu noktalara daha çok, dikkat etmeleri gerekir.

- Eşit gayret eşit şekilde ödüllendirilmelidir.
- Eşitlik ya da eşitsizlik personelin işletme içi ve işletme dışı yaptığı karşılaştırmaların sonucudur.
- Eşitsizliğe tepkiler bireyden bireye değişir.

Eşitlik teorisi, örgütteki iş görenlerin işle ilgili davranışlarının yorumlanması açısından önemli katkılar sağlamıştır (Şimşek ve diğerleri, 2001).

2.8.4. Locke'ın amaç teorisi

Locke'in teorisine göre, kişilerin amaçları motivasyon seviyelerini doğrudan etkilemektedir (Koçel, 1998). Kişilerin tatminine önem verdikleri gereksinim ve amaçları izledikleri iddia edilir. Yemek, para, sevgi, saygı elde etmek için davranan insan, bu yolla gereksinimlerini ve isteklerini tatmin etmiş olacaktır. Teoride çalışan performansının görevin zorluğu, amaca bağlılık ve geribildirim gibi kavramlardan ne şekilde etkilendiği incelenmiştir. Teorinin temel önerileri şunlardır (Dubrin ve diğerleri, 2004):

- Belirlenmiş amaçlar, genel amaçlar kıyasla daha verimli bir performans sağlar.
- Amacın zorluğu, performansı arttıran bir faktördür.
- Amaçların performansı yükseltebilmesi için, iş görenlerin amaçları benimsemesi gerekmektedir.
- Amaçlar üzerinden performans değerlendirmesi yapıldığında, amaçlar daha etkili olmaktadır.

2.8.5. Hackman ve Oldman'ın iş özellikleri teorisi

İş özellikleri teorisinde, işin niteliklerinin motivasyona olan etkisi ele alınmıştır. Bu modelde işyerinde iş görenin kalitesine ve iş deneyimine göre yapılacak değişimlerle işin yeniden tasarlanması ve verimliliğin yükseltilmesi hedeflenmektedir (Eren, 2004).

Kabiliyet çeşitliliği, görev tanımı, görevin önemi, otonomi ve geri besleme, işin motivasyonel potansiyelini arttıran temel iş boyutlarıdır (Riggio, 2003). Bu boyutların algılanması ve tanınması, tutumsal ve davranışsal çıktıları etkilemektedir.

2.8.6. Skinner'ın davranış şartlandırma teorisi

Davranış Şartlandırma Teorisi psikolojide insanların öğrenim ve adaptasyon süreçlerindeki basamakların, sporcuların performanslarını ve motivasyonlarını arttırmak için uygulanmasıdır. Bu şartlandırma teorisi psikoloji uzmanı Skinner tarafından sunulduğu andan itibaren Operant Şartlandırma Teorisi olarak da adlandırılır. Teoride ortaya konulan insan davranışları, davranışların sonuçları ile belirlenir, sonucu iyi olan davranışlar gelecekte daha sık yapılacaktır, sonucu kötü olan davranışlar gelecekte daha az yapılacaktır. Skinner'da Pavlov gibi hayvanlar üzerinde araştırmalar yapmış ve belirli bir davranışın sonucunda eğer haz duyumu olursa davranışın tekrar edeceği sonucuna varılmıştır (Dinçer ve Fidan, 1996).

Teoride, olumlu pekiştirme, olumsuz pekiştirme, ortadan kaldırma ve cezalandırma şeklinde dört ana yöntem bulunmaktadır.

Olumlu pekiştirme, bireyin istenilen davranışı yinelemesi için özendirilmesidir. Özendirme için genellikle ödül kullanılır. Ödüller içsel ve ta dışsal olarak ikiye ayrılır. İçsel ödüller itibar, etki yaratma şeklinde örneklendirilirken, dışsal ödüller ise zam gibi ödüllerdir. Olumlu pekiştirmeye konu olan ödüllerin bazıları yemek ya da cinsellik gibi biyolojik gerekliliklerken, bazıları da şefkat ya da sevgi gibi soyut gereklilikler olabilir.

Olumsuz pekiştirme, bireyin davranışını önlemek için başvuru olan tedbirler bütünüdür. Olumsuz pekiştirme hata yapan bireyin hatalı davranışının tekrar edilmesinin önüne geçmek için kullanılan bir yöntemdir (Eroğlu, 2000). Bu uygulamanın önemi bireye herhangi bir ceza vermeksizin davranışın yanlışlığını göstermektir.

Olumsuz pekiştirme yöntemi ceza yerine hatanın gösterilmesi, hatalı davranışın sonuçlarını ve davranış sonucundaki zararların açıklanması üzerine kuruludur. Hatanın nereden kaynaklandığı ya da hatanın nedenleri iyice açıklanmalıdır. Utandırma ya da ayıplama sürecine girilmeden istenmeyen hareketlerin tekrarı engellenmelidir. Birey hatalarının nedenini öğrendiği ve de hatası ile ilgili bilmediği yönleri gördüğü takdirde hataların tekrarlanmaması için çalışacaktır.

Ortadan kaldırma, bir davranışın yok edilmesi davranışın yeniden ortaya çıkışını engelleyecek olması anlamına gelmektedir. Ortadan kaldırma bu bakımdan bir hatanın kaynağı olan davranışı ortadan kaldırmak ile hatanın yeniden ortaya çıkışını engelleyecek önlemlerin bütünüdür. Ortadan kaldırma sürecinde de ceza yoktur. Yapılmak istenilen davranışın terk ettirilmesi durumunda ceza uygulanmamasıdır. Bireyin aynı hareketi tekrar etmesi durumunda geleceğe ilişkin beklentilerinin gerçekleşmeyeceğine dair bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Cezalandırma istenmeyen davranışı ortadan kaldıran bir bütündür. Cezalandırma yöntemi ile hataların önüne geçilse de istenilen davranışların tekrarı zora sokulacaktır. Olumsuz davranışına cezalandırma ile son verilen kişi olumlu davranışları göstermemekte ya da istenilen yoğunlukta gerçekleştirmemektedir.

Cezalandırma sadece kişiye fiziksel acı uygulanması demek değildir. Kişinin işleri ve uygulamaları ile ilgili kısıtlamalara gitmek de cezalandırma yöntemi olarak gösterilir. Kişiyi afişe etmek, rahatsız etmek ya da utandırmak gibi insani davranışlar da zaman zaman ceza olarak görülür. Cezalandırmanın bir motivasyon aracı olarak kullanılması için tespitler yapılmıştır. Bunlar;

1. Arzu edilen ve edilmeyen davranışlar açık seçik belirlenmelidir.
2. Belirlenen davranışlar bireylere açıklanmalıdır.
3. Mümkün olduğunca ödüllendirme yöntemine başvurulmalıdır.
4. Davranışlara anında karşılık verilmelidir.

Olumlu ya da olumsuz pekiştirme türleri için arzulanan davranışları tekrar ettirmeye dönük bir yöntem olmasına karşın ortadan kaldırma ve cezalandırma yöntemleri istenmeyen davranışları kaldırmak üzerine kuruludur (Eren, 2000).

2.9. Motivasyonun Önemi

Güdülenme, sporcu performansını şekillendiren ana unsurlardan biridir. Yüksek motivasyon seviyelerinin sporcuların yüksek performans göstermelerine ciddi oranda faydalı olduğu için, motivasyonu anlamak önemlidir. Performans, aşağıda verilen denklem ile anlatılabilmektedir (Whetten ve Cameron, 1995):

$$\text{Performans} = \text{Yetenek} \times \text{Güdülenme}$$

Yetenek ve güdülenmenin açılımları ise aşağıdaki denklemde verilmektedir:

$$\text{Yetenek} = \text{Beceri} \times \text{Eğitim} \times \text{Kaynaklar}$$

$$\text{Güdülenme} = \text{İstek} \times \text{Kararlılık}$$

Performans denkleminde anlatıldığı üzere, sporcuların yüksek performans sergilemeleri, onların sadece yeteneklerine değil, güdülenmelerine de bağlıdır. Güdülenmediği takdirde antrenmanlı, yetenekli bir sporcunun da başarıya ulaşması mümkün değildir. Denklemde çarpımların kullanılması, sporcuların performans sergileyebilmeleri için denklemdeki tüm unsurların gerekli olduğunu anlatmaktadır. Güdülenme sıfır olduğu takdirde, performans da sıfır olacaktır.

Yüksek motivasyonlu sporcular, en iyi yolu bulma ve yüksek performans sergileme çabası içindedirler. Kararlı ve özgüvenli sporcular, bir grubun parçası olmaktan, takım arkadaşlarıyla dayanışma içerisinde olmaktan ve takımın amaçlarına yönelik çaba göstermekten keyif alırlar (Gibson ve diğerleri, 1997).

Motivasyon ile yüksek performans arasında çok önemli bir ilişki vardır. Eğer sporcular yeterli düzeyde motive olmazsa, sporu bırakma, daha az çaba gösterme gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum takım açısından da olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

2.10. Sporcu Motivasyonunu Arttırıcı Metotlar

Sporcuyu motive etmek isteyen uygulayıcının gereksinimi olan bilgiler aşağıda özetlenmiştir: Sporcuyu spora yönlendiren nedenler motivasyon kavramıyla iç içedir ancak bazen sporcunun spor yapmasının gerçek ya da görünen nedeni ile sporcunun motivasyonu arasında farklılık olabilir. Bazı hallerde sporcuların bilinçli

motivasyonlarıyla bilinçsiz motivasyonları arasında çelişki olabilir. Eğer varsa bu çelişkinin ortaya çıkarılması çok önemlidir (Başer 1998: 186-188).

Sporcuyu spor yapmaya yönlendiren nedenler şöyle sıralanabilir:

- Ana veya babası eski bir sporcu olduğu için,
- Bir kulübe üye olup yeni bir çevre edinmek istediği için,
- Beden eğitimi dersinde yetenekli görülüp öğretmen tarafından zorlandığı için,
- Hareket dürtüsü, performans gösterme arzusu, kendi değerini ölçme isteği veya saldırganlık duygusunu köreltmek için,
- Dünya görüşü ve düşünceleri, spor yapmasını gerektirdiği için,
- Başarılı olduğu takdirde güzel seyahatler yapabileceği için,
- Takım arkadaşlarını zor durumda bırakmak için,
- Başarılı olup vatanının onurunu yükseltmek istediği için,
- Para kazanıp geçimini sağlamak için,
- Hoşuna gidip spora başladığı ve sporu sürdürdüğü için (Başer 1998: 186-188).

2.11. Ders Dışı Etkinliklerle İlgili Yasal Düzenlemeler

Milli Eğitim Bakanlığı, ders dışı eğitsel etkinliklere yönelik hazırladığı yönetmeliğinde derslerde yeteri kadar çalışma ve kendini geliştirme olanağı bulamayan öğrencilerin kendilerini ders dışı etkinliklere katılarak geliştirmelerine olanak sağlama yönünde düzenlemeler yapmış ve bu etkinliklerin düzenlenmesinde, yönetilmesinde ve yürütülmesinde okul yöneticilerini ve öğretmenleri sorumlu tutmuştur (Resmi Gazete, 1989).

Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın Tebliğler Dergisinin (2010) İlköğretim Kurumları-Orta Öğretim Kurumları Spor Yarışmaları Yönergesinin 6. Madde A şıkkında da belirtildiği gibi, öğrencilerin yalnız beden eğitimi dersleri ile beden eğitimi ve sporun amaçlarına uygun yeterli gelişme ve eğitime ulaşmaları imkânsızdır. Bu nedenle okul içinde ders dışı spor faaliyetlerine büyük önem verilerek, bu çalışmalar tüm öğrencilerin katılımına imkân verecek biçimde düzenlenir ve yürütülür. Okullarda ders dışı spor etkinlikleri; Okul Spor Kolu Yönetmeliği doğrultusunda yürütülmekte ve beden eğitimi öğretmenleri sorumlu tutulmaktadır (Resmi Gazete, 1991).

Milli Eğitim Bakanlığı, okullarda uygulanacak ders dışı etkinlik çalışmalarını Sosyal Etkinlik Yönetmeliği adı altında yasallaştırmıştır.

2.11.1. Sosyal etkinlikler yönetmeliği

Madde 1 — (Değişik:2.3.2008/26804 RG) Bu yönetmeliğin amacı; resmî, özel ilköğretim ve ortaöğretim okul, kurumlarında ders programlarının yanında öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarının usul ve esasları düzenlemektir.

Madde 5 — Sosyal etkinliklerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk ilke ve inkılâplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmaktır (Resmi gazete, 2005).

Madde 22 — Sosyal etkinlikler ve diğer ders faaliyetleri kapsamında öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirmelerine, kendilerine güven duyabilmelerine, sosyal ilişkilerde anlayışlı ve saygılı olabilmelerine, bilimsel düşünce ve inceleme alışkanlığı kazanabilmelerine imkân sağlamak amacıyla çeşitli yarışmalar düzenlenir.

2.11.2. Destekleme ve yetiştirme kursları yönergesi

Madde 1- (1) Bu Yönergenin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) resmî/özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören istekli öğrenci ve kursiyerlere yönelik olarak verilecek olan destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Resmi Gazete, 2014).

Madde 2- (1) Bu Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) resmî/özel örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler ile yaygın eğitim kurumlarına devam etmekte olan kursiyerleri, örgün eğitim müfredatındaki derslerle sınırlı olarak açılan destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları kapsar (Resmi Gazete, 2014).

Madde 3- (1) Bu Yönerge, (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) 31/5/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 01/03/2014 tarihli ve 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 21/05/2010 tarihli ve 27587 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile 26/07/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır (Resmi Gazete, 2014).

Madde 10- (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) (1) Kurslar, öğrenci/kursiyer ve velilerden gelen istek üzerine, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler ile ortaöğretim kurumlarından mezun kursiyerler için belirlenen kurs merkezlerinde, Bakanlıkça ilan edilen örgün eğitim müfredatındaki derslerle sınırlı olarak açılır.” (2) Öğrenci/kursiyer ve veliler ders seçimiyle birlikte öğretmen seçiminde de bulunabilirler (Ek-1 Talep Formu). (3) Kurs programlarının hazırlanmasında; kursun destekleyici ve yetiştirici nitelikte olmasına dikkat edilir (Resmi Gazete, 2014).

Madde 19- (1) Bu Yönerge hükümleri çerçevesinde kurslarda görev alan her kademedeki personel, görevlerini zamanında ve etkin olarak yerine getirmekle yükümlüdür (Resmi Gazete, 2014).

2.12. Alan İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

2.12.1. Yurtiçinde yapılmış araştırmalar

Sönmez (1995) “Elit Atletlerde Kişilik Özellikleri ve Kaygı Durumlarının Araştırılması” adı altında yaptığı çalışmada, elit sporcuların kişilikleri arasındaki farklılıkları araştırmış veya sporcunun performansına etkisini incelemiş ve kaygı durumlarının olumlu veya olumsuz özelliklerinin performanslarına etkisini araştırmış, orta düzeydeki kaygının sporcunun performansını etkilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Güven (1996), 12-16 yaş gurubu sporcuların müsabaka motivasyonu ve antrenör davranışları konusunda karşılaştıkları bazı sorunlar isimli çalışmasında, sporcuların büyük çoğunluğunun müsabakaya kendilerini olumlu düşünceler içeren sözlerle motive ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca antrenörlerin %55 gibi bir çoğunluğunun da müsabaka öncesi sporculara “mutlaka kazanmalısın” şeklinde motivasyon sözcükleriyle yaklaştıklarını, müsabaka sonrasında kaybeden sporculara hatalarını ve daha çok çalışmaları gerektiğini söyleyen antrenörlerin %50.83 oranında olduğunu belirtmiştir. %28.33’lük bir azınlığın hata yapan sporculara karşı sert şekilde söz ve davranışlarda bulunduğunu tespit etmiş ve sporcuya psikolojik yaklaşımın, sağlıklı ve verimli bir işbirliği kurabilmeyeyle doğru olacağını, bu sayede sporcuların performansını engelleyen psikolojik sorunların giderilebileceğini belirtmiştir.

Yazıcı (1998), çalışmasında performans sporlarında başarı ve başarısızlığı etkileyen psikolojik faktörleri incelemiştir. Araştırmanın özünü takımdaki bağlılığın yapılandırılması için, gerek göreve bağlılık, gerek sosyal bağlılık ve gerekse grubun başarıma arzusu takım performansı üzerinde büyük önem taşıyan karakteristik etkenler oluşturmaktadır. Özellikle bu üç faktör performans sporlarında başarılı ve başarısız takımlar arasındaki farkın anlaşılmasında önemli bulunmuştur.

Aslan (2000), Türkiye profesyonel 1, 2, 3. ligi ve amatör takımların başarı motivasyonu farklılıkları ve sportif tecrübe dağılımları üzerine yapmış olduğu çalışmasında, profesyonel futbolcuların sportif tecrübelerinin amatör futbolcularınkinden yüksek olduğunu, buna paralel olarak profesyonel futbolcuların başarıya yaklaşma, başarısızlıktan kaçınma ve güç gösterme güdüsü alt boyutlarında amatör futbolculardan daha yüksek puanlara sahip olduklarını belirlemiştir.

Aktop (2002), spora özgü başarı motivasyonu ile psikolojik ve yapısal özellikler arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, başarı motivasyonunun göstergesi olan başarı gereksinimi ve başarılı olma güdüsü ile benlik saygısı arasında ilişki bulmuştur. Bunu da bireyin olumlu benlik saygısına sahip olmasının rekabetin olduğu yarışma ortamlarına katılma eğiliminde olduğunu, yüksek düzeyde kendine güvenin olmasından dolayı da daha çok başarı yönelimli olabileceğini belirtmiştir. Spor yapma düzeyi ile başarı gereksinimi, güç gösterme güdüsü ve özellikle başarılı olma güdüsü arasında ki pozitif ilişki ve spor yapma düzeyi yüksek ve düşük olan gruplar arasındaki başarı

gereksinimi, güç gösterme güdüsü ile başarılı olma güdüsünün spor yapma düzeyine etkili olduğunu söylemiştir. Üst düzey performansla ulaşmada ise başarı gereksinimi, güç gösterme güdüsü ve başarılı olma güdüsünün önemli kişilik özelliği olduğunu belirtmiştir.

Erdem (2008), Ankara Üniversitesinde “Amerikan Futbolu Sporcularında Sporda Güdülenme Ölçeğinin Geliştirilmesi” adlı yüksek lisans tezi için yapmış olduğu araştırmada bu ölçeğin Amerikan futbolu sporcularının güdülenme şekil ve düzeylerinin değerlendirilmesi amacını taşımıştır. Amerikan futbolu sporcularının içsel güdülenmelerinin dışsal güdülenmelerine kıyasla genel olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Çevresel faktörler bireylerin Amerikan futboluna katılımında daha az bir rol oynamaktadır. Hatta özdeşleşme alt ölçek skorlarını ele aldığımızda bazı çevresel faktörlerin Amerikan futboluna katılımında olumsuz etki yaptığı belirtilmiştir.

Ramazanoğlu vd. (2004), Taekwondocuların spora motive olmalarında ödülün etkisi üzerine bir çalışma yapmışlardır. Araştırma bulguları; ödüllerin amatörlüğü etkilemediğini, ulusal ve uluslararası karşılaşmalarda sporcu ile birlikte antrenörün de ödüllendirilmesi gerektiğini, ödüllendirmede sporculara seçme şansı verilmesini, ödülün müsabaka öncesinde belirlenmesini ortaya koymuştur. Yani bu sonuçlar profesyonel sporcuların daha çok spora dışsal olarak güdülendiklerini göstermektedir.

Turhan (2009), çalışmasında profesyonel futbolcularda depresyon düzeyi, anksiyete düzeyi ve kişilik özellikleri ile sporda başarı motivasyonu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda profesyonel futbolcularda depresyon ve anksiyete (kaygı) düzeylerinin, başarı motivasyonu ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu; futbolcuların depresyon düzeyi arttıkça başarı motivasyonlarının düştüğü belirlenmiştir. “Yenilik arayışı” eğilimi gösteren kişilik özelliğine sahip olan futbolcuların, bu kişilik özelliğine sahip olmayan futbolculara göre başarı motivasyonlarının daha yüksek, “zarardan kaçınma” eğilimi gösteren kişilik özelliğine sahip olan futbolcuların, bu özelliğe sahip olmayan futbolculara göre başarı motivasyonlarının daha düşük olduğu saptanmıştır, “kendi kendini yönetme puanları ile başarı motivasyonları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. “İşbirliği yapma”, “ödül bağımlılığı”, sebat etme” ve “kendini aşma” eğilimi gösteren kişilik özelliğine sahip olan profesyonel futbolcularla, olmayanların başarı

motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. 18-23 yaş arası profesyonel futbolcular ile 24 yaş ve üstü profesyonel futbolcuların başarı motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Antrenörden sık talimat alan ve almayan profesyonel futbolcuların başarı motivasyonları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Abakay (2010), doktora tezinde, futbolcu-antrenör iletişiminin farklı statülerdeki futbolcuların başarı motivasyonu ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya Türkiye Futbol Federasyonu Ankara Bölgesinde profesyonel ve amatör liglerde futbol oynayan bireyler arasından tesadüfî seçim (random) yöntemi kullanılarak seçilen 776 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği (FAİÖ)” ve “Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği (SÖBMÖ)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, profesyonel ve amatör futbolcuların, başarı motivasyonu alt boyutlarından aldıkları puanların ve antrenörle olan iletişim düzeylerinin statü farklılığı açısından farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca iletişim ve başarı motivasyonu ölçeklerinden alınan puanların öğrenim durumu, spor yapma yılı, medeni durumu, aynı antrenörle çalışma süresi gibi değişkenlere göre de farklılaştığı belirlenmiştir.

İlker (2010), tarafından yapılan “Farklı Motivasyonel İklimlere Göre İşlenen Beden Eğitimi Derslerinin Öğrencilerin Başarı Hedefleri, Motivasyonel Stratejileri ve Beden Eğitime İlişkin Tutumları Üzerine Etkisi” başlıklı doktora tez çalışmasında farklı motivasyonel iklimlere göre işlenen beden eğitimi derslerinde öğrencilerin başarı hedefleri, motivasyonel stratejileri ve beden eğitime ilişkin tutum erişi puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı araştırılmıştır. Ön test, son test kontrol gruplu desenin kullanıldığı araştırmaya deney grubunda 81 (40 kız, 41 erkek) ve kontrol grubunda 28 (14 kız ve 14 erkek) olmak üzere toplam 109 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara sırasıyla Uçlu Motivasyonel İklim Ölçeği, Üçlü Başarı Hedefi Ölçeği, MSLQ ve Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin üçlü motivasyon iklimi ölçeğinden aldıkları erişi puanları ile öğrencilerin beden eğitimi derslerinin motivasyonel iklimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilere uygulanan üçlü başarı hedefi ölçeğinin sonuçlarına göre beden eğitimi derslerinin motivasyonel iklimlerinin öğrencilerin başarı hedefleri üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca MSLQ ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre beden eğitimi derslerinin motivasyonel

iklimlerinin öğrencilerin bilişsel strateji kullanımı, öz yeterlilikleri ve içsel değerleri üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Altıntaş (2010), tarafından yapılan çalışmada, sporcuların hedef yönelimleri, güdüsel iklimleri ve algılanan fiziksel yeterliklerinin cinsiyete ve deneyim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Farklı branşlarda yer alan (futbol, voleybol, basketbol, buz hokeyi, hentbol) 181"i erkek, 106"sı kadın olmak üzere toplamda 287 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Çalışma sonucunda, kadın sporcuların hem görev hem de ego yönelim puanları erkek sporcuların hedef yönelimi puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir şekilde, kadın sporcuların ustalık iklimi puanları erkek sporcuların ustalık iklimi puanlarından yüksek iken, kadın ve erkek sporcuların performans iklimi puanları arasında fark bulunamamıştır. Bunun yanı sıra, elde edilen bulgular kadın ve erkek sporcuların algılanan fiziksel yeterlik puanları arasında da bir fark olmadığını göstermektedir. Spor deneyimine göre yapılan analizler ise kadın ve erkek sporcuların hem hedef yönelimi hem de algılanan güdüsel iklim puanları arasında bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, kadın sporcuların hem beceri öğrenimi, görevde ustalığı gösterme, sıkı çalışma kavramları hem de başarıya üstün yeteneği kanıtlayarak ve rakiplerini mağlup ederek ulaşılacağı inancı üzerine odaklandıkları söylenebilir. Ayrıca, spor deneyiminin hem kadın hem de erkek sporcular için hedef yönelimi ve algılanan güdüsel iklim üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Tokdemir (2011), tarafından yapılan, sportif başarıyı etkileyen psikolojik faktörleri ve kişilik özelliklerini elit futbolcuların görüşleri doğrultusunda farklı ve derin bir bakış açısıyla inceleyen çalışmada; Türkiye A Milli Futbol Takımı Takımı'nda 21 ile 112 kez arası değişen rakamlarda oynamış 50 futbolcu katılmış ve her bir futbolcu ile derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmıştır. Verilerin nitel analizi sonucu 6 ana tema ve 86 alt tema ortaya çıkmıştır. Başarıyı olumlu etkileyen psikolojik faktörler ana temasının altında, katılımcılar tarafından en sık atıfta bulunulan ilk üç alt tema sırasıyla mesleğini tutkuyla ve aşkla sevmek, başarıma isteği ve yeteneklerine güvenmeyip kendini geliştirmeye önem verme olmuştur. Başarıyı olumlu etkileyen kişilik özellikleri ana temasının altında en sık söylenen alt temalar ise çalışkanlık, profesyonellik ve kendine güven olmuştur. Başarıyı olumsuz etkileyen psikolojik faktörler ana temasını oluşturan alt temalardan en sık atıfta bulunulanlar futbolun sadece maddi getirileri ile ilgilenme,

yanlış çevre ve arkadaşlardan etkilenme ve sadece yeteneklerine güvenme olarak belirlenirken başarıyı olumsuz etkileyen kişilik özellikleri ana temasının altında yer alan alt temalardan sık söylenenler şımarıklık, profesyonel olmama ve tembellik olmuştur. Milli futbolcuların kendi başarılarını olumlu etkileyen psikolojik faktörler ana temasında en sık atıfta bulunulan alt temalar sırasıyla mesleğini aşkla sevmeye, yeteneklerini geliştirmek adına mesleğin gereklerini yerine getirme ve maddiyata öncelik vermeme olarak belirlenirken milli futbolcuların kendi başarılarını olumlu etkileyen kişilik özellikleri ana temasının altında en sık atfedilen alt temalar kendine güven, çalışkanlık ve mükemmeliyetçilik olmuştur. Çalışma sonucunda, sporda başarı psikolojisi ile ilgili literatürdeki çeşitli bulguları Türk elit futbolcuları açısından desteklemiştir.

Erdoğan, Şirin, İnce ve Öcalan (2014), Farklı branşlarda okul takımlarında yer alan ortaöğretim öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi üzerine bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın amacı; Ankara ili merkez ilçelerdeki ortaöğretim okullarında öğrenim gören ve okul takımlarında yer alan öğrencilerin cinsiyetleri ve katıldıkları spor dallarına göre spora katılım motivasyonlarını ve motivasyon puanları arasında fark olup olmadığını belirlemektir. Sonuçlar analiz edildiğinde, kız sporcularda spora katılımda en önemli nedenin “takım üyeliği/ruhu”; erkek sporcularda en önemli nedenin “beceri gelişimi” olduğu görülmektedir.

Çiftçi ve Özbek (2010), Lisanslı sporcuların spora güdülenmeye ilişkin görüşleri üzerine bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmanın amacı, lisanslı sporcuların spora katılma ve spor yapmayı sürdürme nedenlerine ilişkin görüşlerini cinsiyet, yaş ve lisanslı sporculuk süresine göre incelemektir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, erkek sporcular kız sporculara göre, spor yaptıkları için tanıdığı insanlar tarafından daha çok saygı gördüklerini belirtmişlerdir. Erkek sporcular kız sporculara göre, sporun insanlarla tanışmak için ve arkadaşları ile iyi ilişkilerini sürdürebilmek iyi bir yol olduğuna daha çok katılmaktadırlar.

Aktaş ve arkadaşları, profesyonel basketbolcularda spora özgü başarı motivasyon düzeyinin cinsiyetler açısından karşılaştırılması üzerine bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın amacı basketbol sporu ile profesyonel olarak uğraşan sporcuların, spora özgü başarı motivasyonu düzeylerinde cinsiyetler açısından farklılık

olup olmadığını saptamaktır. Sonuç olarak erkek basketbolcuların güç gösterme güdüsü puanları bayan basketbolcuların puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Başarıya yaklaşma güdüsüne bakıldığında erkeklerin başarıya yaklaşma güdüsü puanları, bayanların puanlarından daha düşük çıkmıştır. Yani her iki cinsin de spora farklı içsel güdüler ile güdülendikleri söylenebilir (Aktaş vd. 2006).

2.12.2. Yurtdışında yapılmış araştırmalar

Ryan ve arkadaşları, içsel motivasyon ve egzersize katılım ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın amacı, fiziksel aktiviteler için içselin motivasyonun dışsal motivasyona göre daha kritik bir rol oynayıp yanamadığını ve içsel motivasyonun uzun dönem egzersize katılımı etkileyip etkilemediğini araştırmaktır. Bu amacı araştırmak için iki farklı araştırma yapılmıştır. İlk çalışmada Fiziksel Aktiviteyi Ölçmek için Motivasyon (MPAM) ölçeği 40 kişiye uygulanmış daha sonra ki çalışmada ise bu ölçek geliştirilerek Fiziksel Aktivite Tedbir için Motivasyon-Gözden Geçir (MPAM-P) Ölçeği 155 kişiye uygulanmıştır. Sonuç olarak yarışma ve eğlence gibi içsel motivasyonlar katılım için daha ön planda olarak görülse de, kadınlarda dış görünüş ve vücut imajı gibi dış motivasyonların daha etkili olduğu bulunmuştur (Ryan, Frederick, Lipes, Rubio ve Sheldon 1997).

Gill vd. (1983), Gençlerin spora katılım güdülerini üzerine bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın amacı, gençlerin spora katılım güdülerinin değerlendirilmesi için standart bir ölçek geliştirmek ve gençlerin spora katılım güdülerinin sistematik araştırılmasıdır. Çalışmaya 720 erkek ve 420 kız yaz spor okulu öğrencileri katılmıştır. Sonuç olarak, spora katılım için en önemli nedenler, beceri geliştirmek, eğlenmek, yeni beceriler öğrenmek, yarışmak gibi içsel motivasyonlar ve fiziksel olarak düzgün görünme gibi dışsal motivasyondur.

Baker (1990), tarafından yapılan çalışmada, elit düzeydeki sporcuların, diğer düzeydeki sporculara kıyasla, daha risk içeren ortamlarda bulunmaya eğilimli oldukları gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Elit düzeydeki sporcuları, tehlikeli ortamlara girmeye yönelten unsurların iç motivasyonların yüksek olmasından ve kendilerinden beklentilerin diğer düzeydeki sporculara oranla daha yüksek olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Halvari ve Kjormo (1999), başarı motivasyonu ve performans hedefleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla 136 Norveçli olimpik düzeydeki elit sporcularla yaptıkları çalışmada, başarıya yaklaşma güdüsü ile yarışmasal ortamlara katılma davranışı arasında doğrusal ilişkinin bulunduğunu, başarısızlıktan kaçınma güdüsünün de performanstan kaçınma isteği ile doğrusal ilişkisinin olduğunu, ayrıca hem yarışmasal davranışın hem de performansa yaklaşma hedeflerinin elit performans ile doğrusal ilişkisinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Will Black ve Maureen Weiss; antrenör davranışlarının sporcunun dış motivasyonuna çok etkili olduğunu, sporcuyu motive ederek yaptığı işten zevk almasını sağladığını, teknik ve taktik olarak sporcunun yönlendirilmesinin sporcuyu cesaretlendirerek başarısına katkıda bulunduğunu saptamışlardır.

Mageu ve Vallerand (2003), tarafından yapılan, “Bir Motivasyonel Model: Antrenör-Sporcu İlişkisi” isimli çalışmada, antrenörün sporcularla kurduğu diyalogların, sporcu motivasyonunda önemli etkileri olduğundan bahsedilmektedir. Özellikle antrenör davranışlarının, sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarında olumlu etkilerinin olduğu ve antrenörlerin davranışları, sporcular tarafından algılanan yeterlikleri, sporcuların ihtiyaçlarının giderilmesi için yaratılan ortamın psikolojik süreçler olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda antrenörlerin, davranışlarında demokratik ve destekleyici bir yaklaşım sergilemeleri, yeterli alan bilgisine sahip olmaları ve sporcuların sosyal ve kişilik özelliklerini iyi bilerek ihtiyaçlarını belirleyebilmeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

Belçika da olimpiyat oyunlarına katılan milli takım atletlerine bir test uygulanmış ve başarı motivasyonları araştırılmıştır. Sporcularla yapılan mülakatta ana hatlar olarak yüksek bir amaç edinebilme, daha iyi performans gösterme isteği, kaybetme ve kazanma kavramları, işlerindeki tatminleri ve hayal kırıklıkları incelenmiştir. En açık bulgulardan biri de içten gelen ve dıştan gelen motivasyonlar olmuştur. Burada içten gelen motivasyonlardan bazıları 100 metreyi koşma zamanının kendi kendine iyileştirebilmesi, performansın kendi gerçek değerini göstermesi, başarı değişkenlerinin ılımlı olduğu zamanlar yarışmanın tercih edilmesi, sporcuların kendilerine yakın kapasiteye sahip sporcularla yarışma isteklerinin fazla oluşudur.

Edwart ve Vancet yapmış oldukları çalışmada sübjektif ve objektif yarış sonuçlarının iç motivasyona etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Yarışma basketbolda şut atma yarışmasıdır. Araştırmacılar çoğunlukla yarış sonuçlarını kazanma ve kaybetme yönünden inceler. Ancak performansı bireyin sübjektif görüşü açısından incelemeyi ihmal ederler. Yapılan bu çalışmada kazananların, kaybedenlerin, düşük ve yüksek başarı oranındaki sporcuların iç motivasyonları çeşitli ölçüm yöntemleri kullanılarak karşılaştırılmıştır. Sonuçların gösterdiğine göre kazananların ve başarılı sporcuların iç motivasyonlarının kaybeden ve düşük başarı oranına sahip sporculardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bununla beraber birçok fark analizinin gösterdiğine göre önemli farklılıklar düşük ve yüksek başarı oranına sahip sporcular arasında daha belirgin bulunmuştur. Özellikle; yüksek başarı oranına sahip sporcuların sıkı çalışarak; daha yarışçı olarak ve fazladan çalışmayı severek kendilerini motive ettikleri anlaşılmıştır.

Rusillo ve Arias (2004), yaptıkları araştırmada orta dereceli okul öğrencilerinin bilişsel ve motivasyonel değişkenler (nedensel yüklemeler, akademik öz kavram, akademik amaçlar ve öğrenme stratejileri) bağlamında cinsiyetin etkisini araştırmışlardır. 9. ve 10. sınıfa devam eden 521 öğrencinin katıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak dört ayrı ölçek kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre dil becerileri ve matematik alanında yapılan karşılaştırmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük dışsal motivasyona sahip oldukları, başarısızlıklarının sorumluluğunu üstlendikleri ve bilgi işleme stratejilerini daha üst düzeyde kullandıkları belirlenmiştir.

Fontana (2007), yapmış olduğu çalışmada, tecrübeli ve tecrübesiz futbol oyuncularının dört farklı egzersiz yoğunluğunda karar verme performanslarını incelemiştir. 16 tecrübeli ve 16 tecrübesiz yetişkin, erkek futbol oyuncusundan oluşan 32 denek bu çalışmaya katılmıştır. Deneklerden her egzersiz yoğunluğunda yedi karar verme sorusuna cevap vermesi istenmiştir. Sonuçlar, egzersizin karar verme doğruluğunu etkilemediğine, fakat tecrübeli ve tecrübesiz oyuncular arasında bir fark bulunduğuna işaret etmiştir. Tecrübeli ve tecrübesiz oyuncular için, karar verme hızında egzersiz yoğunluğunun etkileri açısından; dengeli-yüksek ve yüksek yoğunluklu egzersizde karar verme hızının geliştiği tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modeli olarak tasarlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bitlis ili Tatvan ilçesinde 2016/2017 eğitim öğretim yılında destekleme ve yetiştirme kursları adı altında, beden eğitimi dersi için katılan yaklaşık 750 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bitlis ili Tatvan ilçesinde öğrenim gören farklı okullardan 370 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

3.3.1. Uygulama

Çalışmanın yapılabilmesi için Tatvan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra rastgele örneklem yöntemi ile Tatvan ilçesinde araştırmanın uygulanacağı ortaokullar belirlenmiştir. Belirlenen okullarda 2016-2017 eğitim-öğretim ikinci yarısında destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan öğrencilere araştırmacı tarafından “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği” uygulanmıştır.

Araştırmacı, okullara bizzat giderek her okulda öncelikle okul idaresi ve beden eğitimi öğretmenlerine ve daha sonra yetiştirme ve destekleme kurslarına katılan öğrencilere araştırma ve ölçek hakkında bilgi vermiştir. Gruplar halinde ölçeğin doldurulması sağlanmış ve ölçekler toplanmıştır. Uygulama sonucu toplanan 394 ölçekten eksik ve yanlış doldurulduğu tespit edilen 24 ölçek değerlendirmeye alınmamıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğrenciler hakkında bilgi toplayabilmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ile öğrencilerin spora katılımını ölçmek amacıyla “Spora Katılım Güdüsü Ölçeği” kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel bilgi formu

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin kendilerine ilişkin bazı bilgileri elde etmek amacıyla Kişisel Bilgi Formunda; öğrencinin cinsiyeti, yaşı, öğrenim gördüğü sınıf ve katıldığı spor branşı gibi demografik bilgiler elde etmeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.4.2. Spora katılım güdüsü ölçeği (*participation motivation questionnaire PMQ*)

Gill, Gross ve Huddleston (1983) tarafından geliştirilen ölçek; bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 maddeden ve 8 alt boyuttan (Beceri Gelişimi, Takım Üyeliği/Ruhu, Eğlence, Arkadaş, Başarı/Statü, Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama, Hareket/Aktif Olma ve Yarışma) oluşmaktadır. Bireylerin spora katılım nedenleri “Çok Önemli (1)”, “Az Önemli (2)” ve “Hiç Önemli Değil (3)” şeklinde 3'lü ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilen düşük puanlar, spora katılım güdüsünün önemli olduğunu, yüksek puanlar ise önemsiz olduğunu göstermektedir.

Orijinal ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Gill vd. tarafından yapılmış ve Cronbach's alfa katsayısı alt boyutlar için .78 (Başarı/Statü) ile .30 (Arkadaş) arasında olduğu belirlenmiştir. PMQ'nun test-tekrar test yöntemi ile güvenirliği ise .68 bulunmuştur.

Envanter 1993 yılında Çelebi tarafından Türkçeye çevrilmiş ve bütün ölçekten elde edilen güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu (2001) tarafından yaz spor okulunda, envanterin geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmış ve 8 alt boyut olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı .61 (Beceri Gelişimi) ile .78 (Başarı/Statü) arasında bulunmuştur. Toplam ölçekten elde edilen iç tutarlılık .86 olarak bulunmuştur.

Araştırmada PMQ alt boyutları için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı .45 (Beceri Gelişimi) ile .60 (Takım Üyeliği/Ruhu) arasında bulunmuş ve toplam ölçekten

alınan iç tutarlılık .86 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre PMQ bu çalışmada güvenilir bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS ve Excel (Analyses Tool Pack) paket programlarında yapılmıştır. İlk olarak verilerin tanımlayıcı istatistikleri gerçekleştirilmiştir. Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılarak normal dağılım ölçütleri kontrol edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p<.05$). Daha sonraki aşamada gerçekleştirilen istatistiksel analizlerde non-parametrik testler kullanılmıştır. Cinsiyet ve spor türü karşılaştırmaları Mann Whitney-U testi ile gerçekleştirilirken, Branş (Basketbol, Badminton, Futbol, Futsal, Hentbol, Judo, Voleybol, Masa Tenisi, ve Güreş) ile yaş (10, 11, 12, 13, 14 ve 15 yaş) karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar arasındaki farkın anlamlılığında $\alpha=0,05$ yanılma düzeyi dikkate alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı

Değişken		n	% (Yüzde)
Cinsiyet	Kız	113	30.5
	Erkek	257	69.5
Branş	Basketbol	65	17.6
	Badminton	32	8.6
	Futbol	43	11.6
	Futsal	51	13.8
	Hentbol	52	14.1
	Judo	21	5.7
	Voleybol	66	17.8
	Masa Tenisi	20	5.4
	Güreş	20	5.4
	Takım	277	74.9
Spor Türü	Bireysel	93	25.1
Sınıf	5. sınıf	95	25.7
	6. sınıf	77	20.8
	7. sınıf	117	31.6
	8. sınıf	81	21.9
Toplam		370	100.0

Tablo 1’de katılımcılara ait demografik bilgiler sunulmuştur. Araştırmaya 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bitlis ili Tatvan ilçesinde öğrenim gören farklı okullarda öğrenim gören, 113 kız ($\bar{X}_{yaş}=12.73\pm1.18$) ve 257 erkek ($\bar{X}_{yaş}=12.50\pm1.27$) olmak üzere 370 ortaokul öğrencisi katılmıştır.

4.2. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden Alınan Puanlarının Dağılımı ve İstatistik Test Sonuçları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarından aldıkları puanların dağılımı ve istatistik test sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir

Tablo 4.2. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden Alınan Puanların Dağılımı

Alt Boyutlar	$\bar{X}$	S.s.
Başarı/Statü	1.25	.30
Takım Üyeliği/Ruhu	1.17	.32
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.29	.29
Eğlence	1.32	.36
Arkadaş	1.41	.46
Yarışma	1.21	.32
Hareket/Aktif Olma	1.18	.34
Beceri Gelişimi	1.13	.25

Tablo 4.2’de katılımcıların Spora Katılım Güdüsü Ölçeği’nin alt boyutlarından elde ettikleri puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. Analizler sonucunda, öğrencileri spora yönlendiren en önemli nedenin “beceri gelişimi”, en önemsiz nedenin ise “arkadaş” olduğu görülmüştür. Öte yandan katılımcılar ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri puanlar, öğrencilerin spora katılım güdülerinin tümünü “çok önemli” olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 4.3. Spora Katılım Güdülerinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s.	Sıra Ortalaması	Sıra Ortalamasının Özeti	U	Z	p
Başarı/Statü	Kız	113	1.23	.33	173.70	19628.50	13187.50	-1.47	.14
	Erkek	257	1.26	.29	190.69	49006.50			
Takım Üyeliği/Ruhu	Kız	113	1.20	.36	188.24	21271.50	14210.50	-.39	.70
	Erkek	257	1.16	.31	184.29	47363.50			
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Kız	113	1.32	.32	196.90	22250.00	13232.00	-1.41	.16
	Erkek	257	1.26	.26	180.49	46385.00			
Eğlence	Kız	113	1.28	.35	173.55	19611.50	13170.50	-1.49	.14
	Erkek	257	1.34	.36	190.75	49023.50			
Arkadaş	Kız	113	1.43	.48	189.88	21456.50	14025.50	-.55	.58
	Erkek	257	1.39	.44	183.57	47178.50			
Yarışma	Kız	113	1.16	.33	166.09	18768.00	12327.00	-2.67	.01*
	Erkek	257	1.23	.32	194.04	49867.00			
Hareket/Aktif Olma	Kız	113	1.13	.30	170.46	19261.50	12820.50	-2.28	.02*
	Erkek	257	1.21	.36	192.11	49373.50			
Beceri Gelişimi	Kız	113	1.14	.28	187.00	21130.50	14351.50	-.21	.83
	Erkek	257	1.13	.23	184.84	47504.50			

*p<.05

Tablo 3’te öğrencilerin spora katılım güdülerinin cinsiyete göre Mann Whitney U-Testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda cinsiyet değişkenine göre katılımcıların Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinin “yarışma” ($Z=-2.67$, $p=.01$) ve “hareket/aktif olma” ($Z=-2.28$, $p=.02$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, “yarışma” ve “hareket/aktif olma” alt boyutlarında erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha yüksek puan elde ettikleri görülmektedir. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen puanların düşük olmasının daha yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; kız öğrencilerin spora katılım güdülerinden “yarışma” ve “hareket/aktif olmaya”, erkek öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Öte yandan başarı/statü, takım üyeliği/ruhu, fiziksel uygunluk/enerji harcama, eğlence, arkadaş ve beceri gelişimi alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$) (Tablo 3).

Tablo 4.4. Spora Katılım Güdülerinin Yaş Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	n	$\bar{X}$	S.s.	Sıra Ortalaması	Chi-Square	p
Başarı/Statü	10-11	85	1.27	.27	195.74	4.80	.09
	12-13	190	1.22	.30	174.23		
	14-15	95	1.30	.34	198.88		
Takım Üyeliği/Ruhu	10-11	85	1.14	.24	183.53	4.30	.11
	12-13	190	1.15	.28	178.32		
	14-15	95	1.26	.45	201.62		
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	10-11	85	1.28	.22	191.31	1.62	.45
	12-13	190	1.26	.28	178.89		
	14-15	95	1.32	.35	193.52		
Eğlence	10-11	85	1.43	.37	219.84	12.63	.00*
	12-13	190	1.28	.33	173.01		
	14-15	95	1.31	.39	179.76		
Arkadaş	10-11	85	1.34	.48	165.79	4.14	.13
	12-13	190	1.41	.43	190.81		
	14-15	95	1.44	.48	192.52		
Yarışma	10-11	85	1.28	.37	203.16	6.52	.04*
	12-13	190	1.17	.28	174.04		
	14-15	95	1.24	.36	192.62		
Hareket/Aktif Olma	10-11	85	1.23	.35	201.36	4.11	.13
	12-13	190	1.17	.34	179.22		
	14-15	95	1.18	.35	183.88		
Beceri Gelişimi	10-11	85	1.13	.23	185.90	.10	.95
	12-13	190	1.12	.21	184.23		
	14-15	95	1.16	.31	187.68		

* $p<.05$

Tablo 4’te öğrencilerin spora katılım güdülerinin yaş değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda yaş değişkenine göre

katılımcıların Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinin “eğlence” ($\chi^2=12.63$, $p=.00$) ve “yarışma” ($\chi^2=6.52$, $p=.04$) alt boyutlarında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer alt boyutlarda yaş değişkenine göre anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Ortaya çıkan anlamlılığın kaynağını belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Buna göre, eğlence alt boyutunda 10-11 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarının, 12-13 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.50$, $p=.00$) ve 14-15 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.58$, $p=.01$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Benzer şekilde yarışma alt boyutunda da 10-11 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarının, 12-13 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.42$, $p=.02$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Ölçekten elde edilen düşük puanların yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin ve 14-15 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden eğlenceye, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden yarışmaya, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4.5. Spora Katılım Güdülerinin Spor Türüne Göre Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	S.s.	Sıra Ortalaması	Sıra Ortalamasının Özeti	U	Z	p
Başarı/Statü	Takım	277	1.28	.31	195.68	54204.00	10060.00	-3.31	.00*
	Bireysel	93	1.18	.29	155.17	14431.00			
Takım Üyeliği/Ruhu	Takım	277	1.17	.30	187.20	51854.00	12410.00	-.62	.53
	Bireysel	93	1.19	.39	180.44	16781.00			
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Takım	277	1.29	.29	188.40	52186.00	12078.00	-.93	.35
	Bireysel	93	1.25	.28	176.87	16449.00			
Eğlence	Takım	277	1.33	.37	185.57	51404.00	12860.00	-.02	.98
	Bireysel	93	1.31	.31	185.28	17231.00			
Arkadaş	Takım	277	1.42	.44	191.85	53143.50	11120.50	-2.07	.04*
	Bireysel	93	1.36	.49	166.58	15491.50			
Yarışma	Takım	277	1.22	.33	189.86	52591.00	11673.00	-1.56	.12
	Bireysel	93	1.17	.32	172.52	16044.00			
Hareket/Aktif Olma	Takım	277	1.19	.32	187.16	51843.50	12420.50	-.66	.51
	Bireysel	93	1.18	.39	180.55	16791.50			

	Takım	277	1.14	.24	190.61	52798.50	11465.5		
Beceri Gelişimi	Bireysel	93	1.12	.29	170.28	15836.50	0	-1.90	.06

*p<.05

Tablo 5’te öğrencilerin spora katılım güdülerinin spor türüne göre Mann Whitney U-Testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda spor türü değişkenine göre katılımcıların Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinin “başarı/statü” ($Z=-3.31$, $p=.00$) ve “arkadaş” ($Z=-2.07$, $p=.04$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, “başarı/statü” ve “arkadaş” alt boyutlarında takım sporu yapan öğrencilerin, bireysel spor yapan öğrencilerden daha yüksek puan elde ettikleri görülmektedir. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen puanların düşük olmasının daha yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; bireysel spor yapan öğrencilerin spora katılım güdülerinden “başarı/statü” ve “arkadaş” faktörlerine, takım sporu yapan öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır (Tablo 5).

Tablo 4.6. Spora Katılım Güdülerinin Branşa Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Branş	n	$\bar{X}$	S.s.	Sıra Ortalaması	Chi-Square	p
Başarı/Statü	Basketbol	65	1.34	.36	211.37	31.63	.00*
	Badminton	32	1.27	.41	179.19		
	Futbol	43	1.20	.25	172.14		
	Futsal	51	1.34	.32	216.59		
	Hentbol	52	1.30	.29	207.99		
	Judo	21	1.12	.20	135.38		
	Voleybol	66	1.20	.28	169.72		
	Masa Tenisi	20	1.05	.11	104.15		
	Güreş	20	1.22	.31	188.55		
Takım Üyeliği/Ruhu	Basketbol	65	1.20	.36	190.31	12.05	.15
	Badminton	32	1.31	.50	206.73		
	Futbol	43	1.12	.22	177.77		
	Futsal	51	1.20	.36	193.80		
	Hentbol	52	1.16	.24	193.64		
	Judo	21	1.04	.33	148.30		
	Voleybol	66	1.15	.27	180.10		
	Masa Tenisi	20	1.04	.09	145.30		
	Güreş	20	1.17	.38	207.00		
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Basketbol	65	1.32	.29	201.82	6.88	.55
	Badminton	32	1.30	.40	180.55		
	Futbol	43	1.26	.34	163.98		
	Futsal	51	1.30	.31	187.20		
	Hentbol	52	1.30	.22	201.21		
	Judo	21	1.27	.20	195.12		
	Voleybol	66	1.27	.27	181.92		
	Masa Tenisi	20	1.19	.16	157.80		
	Güreş	20	1.23	.22	170.90		

Eğlence	Basketbol	65	1.33	.39	184.05	25.21	.00*
	Badminton	32	1.34	.38	192.23		
	Futbol	43	1.29	.37	179.55		
	Futsal	51	1.33	.38	186.99		
	Hentbol	52	1.41	.41	207.18		
	Judo	21	1.39	.23	226.93		
	Voleybol	66	1.29	.31	178.74		
	Masa Tenisi	20	1.05	.10	94.60		
	Güreş	20	1.41	.31	221.10		
Arkadaş	Basketbol	65	1.47	.41	208.45	32.49	.00*
	Badminton	32	1.51	.56	203.91		
	Futbol	43	1.39	.52	173.50		
	Futsal	51	1.46	.43	204.01		
	Hentbol	52	1.44	.42	199.70		
	Judo	21	1.22	.33	141.62		
	Voleybol	66	1.33	.42	171.89		
	Masa Tenisi	20	1.03	.10	87.45		
	Güreş	20	1.57	.58	212.18		
Yarışma	Basketbol	65	1.26	.34	200.48	13.92	.08
	Badminton	32	1.27	.42	197.02		
	Futbol	43	1.17	.32	175.26		
	Futsal	51	1.23	.32	189.31		
	Hentbol	52	1.30	.36	211.63		
	Judo	21	1.11	.24	155.31		
	Voleybol	66	1.16	.29	172.18		
	Masa Tenisi	20	1.08	.18	148.20		
	Güreş	20	1.17	.27	175.70		
Hareket/Aktif Olma	Basketbol	65	1.16	.31	179.19	10.02	.26
	Badminton	32	1.23	.44	191.81		
	Futbol	43	1.23	.35	198.62		
	Futsal	51	1.19	.34	186.05		
	Hentbol	52	1.25	.37	201.65		
	Judo	21	1.19	.24	198.26		
	Voleybol	66	1.14	.27	176.98		
	Masa Tenisi	20	1.02	.11	142.00		
	Güreş	20	1.25	.55	182.50		
Beceri Gelişimi	Basketbol	65	1.15	.23	198.04	11.04	.20
	Badminton	32	1.18	.41	178.34		
	Futbol	43	1.19	.27	205.69		
	Futsal	51	1.16	.27	190.62		
	Hentbol	52	1.14	.18	187.33		
	Judo	21	1.08	.15	165.64		
	Voleybol	66	1.09	.08	176.05		
	Masa Tenisi	20	1.02	.26	139.80		
	Güreş	20	1.16	.25	192.75		

*p<.05

Tablo 6’da öğrencilerin spora katılım güdülerinin branş değişkenine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda branş değişkenine göre katılımcıların Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinin “başarı/statü” ($\chi^2=31.63$, $p=.00$), “eğlence” ($\chi^2=25.21$, $p=.00$) ve “arkadaş” ($\chi^2=32.49$, $p=.00$) alt boyutlarında anlamlı

farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Diğer alt boyutlarda branş değişkenine göre anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Ortaya çıkan anlamlılığın kaynağını belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi gerçekleştirilmiştir (Tablo 6).

Buna göre, “başarı/statü” alt boyutunda, branşı basketbol olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.83$, $p=.01$), branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.35$, $p=.02$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.95$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). “Başarı/statü” alt boyutunda, branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.64$, $p=.01$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanlarının, branşı futbol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.04$, $p=.04$), branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.84$, $p=.01$), branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.43$, $p=.02$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.52$, $p=.00$), anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.81$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.80$, $p=.01$), branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.13$, $p=.03$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.02$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “başarı/statü” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.86$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Branşı güreş olan öğrencilerin “başarı/statü” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.18$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$) (Tablo 6).

“Eğlence” alt boyutunda, branşı basketbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.62$, $p=.01$), branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.16$, $p=.03$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.56$, $p=.00$) ve branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.67$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). “Eğlence” alt boyutunda, branşı judo olan öğrencilerin puanlarının, branşı futbol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.17$, $p=.03$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin

puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.80$, $p=.01$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.76$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$). Branşı judo olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutundan elde ettikleri puanların, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.90$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.35$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Branşı güreş olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.89$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$) (Tablo 6).

“Arkadaş” alt boyutunda ise, branşı basketbol olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.62$, $p=.01$), branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.16$, $p=.03$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.71$, $p=.00$) ve branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.13$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). “Arkadaş” alt boyutunda, bir başka anlamlı farklılık badminton yapan ve judo yapan öğrenciler arasında bulunmuştur. Branşı badminton olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.15$, $p=.03$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.09$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.36$, $p=.02$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.36$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.27$, $p=.02$), branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-4.39$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı judo olan öğrencilerin “arkadaş” alt boyutundan elde ettikleri puanların, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.19$, $p=.03$) anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Öte yandan branşı güreş olan öğrencilerin ise, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-2.08$, $p=.04$)

daha yüksek puan elde ettiği görölmüştür ($p<.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “arkadaş” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.64$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Branşı güreş olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ($Z=-3.71$, $p=.00$) anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$) (Tablo 6).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Birçok spor dalında spora katılımı ve sporda devamlılığı sağlamak için aile üyelerinin, öğretmenlerin ve antrenörlerin; motivasyonun öğrenciler üzerindeki etkilerinin olduğu kadar, hangi öğrencinin, hangi spor dalı için hangi motivasyonun etkili olduğunu da bilmeleri gerekir.

Motivasyon kavramı, temel bir psikolojik süreç olup istekleri, arzuları, ihtiyaçları ve ilgileri kapsayan çok geniş bir kavramdır (Cüceloğlu, 1991). Sporda başarı motivasyonu kavramı, sporcunun ileriye dönük beklentilerinin artması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bir işi başarmaktan dolayı duyulan haz ve tatmin olma, gelecekteki başarılar için sporcuda yeni istek ve beklentiler ortaya çıkarır. Bu güdüye, sporda başarı güdüsü veya başarı motivasyonu denir (Turhan, 2009).

Bu çalışma, destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora yönelmelerindeki en önemli nedenlerin neler olduğunu belirlemek ve bu nedenlerin yaş, cinsiyet, spor türü ve branş gibi değişkenlere göre aralarında ne derece anlamlı bir ilişki olup ya da olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Erkek ve kız öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında “yarışma” ve “hareket/aktif olma” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Kız öğrencilerin “yarışma” ve “hareket/aktif olma” güdülerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile ilgili benzer çalışmalara baktığımızda; (Şirin vd. 2008), lisede eğitim gören ve spor yapan öğrencilerin spora katılım motivasyonlarını belirlemek; cinsiyet, yaş, yaptıkları spor branşları ve spora başlama sürelerine göre spora katılım güdülerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada cinsiyet farklılığına bakıldığında kız ve erkek öğrenciler arasında “eğlence”, “yarışma” ve “hareket/aktif olma” alt boyutlarında kız öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma sonuçları araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Bozkurt'un (2014), okul sporlarına katılan öğrencilerin katılım motivasyonu, başarı algısı ve öz yeterliklerinin incelenmesi adlı çalışmasında, cinsiyet değişkenine baktığımızda erkek ve kız öğrencilerin katılım güdüsü ölçeğinden elde ettikleri değerler karşılaştırıldığında, "takım üyeliği/ruhu" ve "eğlence" alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur ($p<.05$). Ayrıca kız öğrencilerin hem takım "üyeliği/ruhu" hem de "eğlence" güdülerinin erkek öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma da cinsiyet değişkeni açısından çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Başar'ın (2014), Türkiye'de sualtı hokeyi oynayan sporcuların spora katılım motivasyonlarının incelenmesi adlı çalışmasında, sporcuların eğlence puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, grup ortalamaları arasındaki farkı istatistiksel açıdan anlamlı bulmuştur. Erkek sporcuların eğlence puanlarının, kadın sporcuların eğlence puanlarından yüksek bulmuştur.

Yüksel ve Bayar (2015), ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım nedenleri arasında cinsiyet değişkenine göre fark olup olmadığına dair yaptıkları çalışmada, "başarı", "eğlence", "arkadaşlık" ve "hareket/aktif olma" alt boyutlarında kızlar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu ve kızlar için bu alt boyutların daha önemli olduğunu tespit etmişlerdir ($p<0.05$).

Erdoğan ve arkadaşları, farklı branşlarda okul takımlarında yer alan ortaöğretim öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, kız sporcularda spora katılımında en önemli nedenin "takım üyeliği/ruhu", en önemsiz nedenin "arkadaşlık" olduğu; erkek sporcularda en önemli nedenin "beceri gelişimi", en önemsiz nedenin "arkadaşlık" olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan ortaöğretim sporcularının spora katılım motivasyonlarında cinsiyet farklılığında, kız ve erkek sporcular arasında "eğlence" alt boyutunda kız sporcuların lehine anlamlı bir fark gözlenmiştir (Erdoğan vd. 2014).

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar, literatürde spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığını ortaya koyan birçok çalışma sonuçlarını kısmen desteklemektedir. Bu sonuçlara bakarak spora katılım güdülenmesinde kız ve erkeklerde anlamlı bir farklılık olduğunu söyleyebiliriz.

Yaş değişkenine göre erkek ve kız öğrencilerin Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında “eğlence” ve “yarışma” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Buna göre, “eğlence” alt boyutunda 10-11 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarının, 12-13 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından ve 14-15 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Benzer şekilde “yarışma” alt boyutunda da 10-11 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarının, 12-13 yaş aralığında olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen düşük puanların yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin ve 14-15 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden eğlenceye, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden yarışmaya, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri görülmektedir.

Şirin (2008), futbolcu kızların (12-15 yaş grubu) spora katılımlarının belirlenmesi isimli çalışmasında, “beceri gelişimi”, “takım ruhu” ve “hareket/aktif olma” alt boyutlarının spora katılımda etkisi en yüksek motivasyon faktörleri olduğunu tespit etmiştir. En önemsiz motivasyon faktörünün ise fiziksel uygunluk/enerji harcama olduğunu tespit etmiştir. Spora katılım güdülenmesinde yaş farklılığını ise 12-13-14-15 yaş grubundaki kız sporcuların spora katılım nedenleri arasında, yaş gruplarında farklılıkların olmadığını tespit etmiştir ($p>0.05$). Bu sonuç yaptığımız araştırmayla paralellik göstermemektedir.

Morris, Clayton, Power ve Jin-Song (1996), 13-18 yaş grubu 1472 kız ve erkek ile yapmış olduğu çalışmada, erkeklerin daha çok “yarışma” ve “statü” faktörleri, kızların ise “sağlık” ve “sosyal bağlılık” faktörleri tarafından motive edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Aycan ve Yıldız (2016), 11-14 yaş grubu kız ve erkek öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının karşılaştırıldığı çalışmada, “başarı” ve “yarışma” motivasyonları arasında anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Kız öğrenciler her iki alt boyutta da erkek öğrencilere göre daha yüksek spora katılım motivasyonuna sahip olduğu bulunmuştur.

Başka bir deyişle, okul takımlarında spor yapan kız öğrencilerin spora katılmasında kazanma, mücadele etme ve spor yoluyla statü elde etmenin oldukça önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yüksel ve Bayar (2015), ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım güdülerinde fark olup olmadığına dair yaptıkları çalışmada, lise öğrencileri için “eğlence” alt boyutunun ortaokul öğrencilerine göre spora katılımda daha önemli olduğunu, ortaokul öğrencileri için ise “başarı”, “arkadaşlık”, “hareket/aktif olma”, “takım üyeliği/ruhu” ve “beceri gelişimi” alt boyutlarının lise öğrencilerine göre daha önemli spora katılım güdülerini olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuçlara baktığımızda yaş değişkeninin spora katılmada önem taşıdığı ve bu çalışmaların yaptığımız çalışmayla paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Spor türü değişkenine göre Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen değerlere bakıldığında, takım sporları ve bireysel sporlara katılan öğrencilerin “başarı/statü” ve “arkadaş” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Takım sporlarına katılan öğrencilerin başarı/statü ve arkadaş puanlarının bireysel sporlara katılan öğrencilere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen puanların düşük olmasının daha yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; bireysel spor yapan öğrencilerin spora katılım güdülerinden başarı/statü ve arkadaş faktörlerine, takım sporu yapan öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Spor türü değişkeni ile ilgili benzer çalışmalara baktığımızda; Şahan (2010), takım ve bireysel sporlarda motivasyonu etkileyen faktörlerin incelenmesi adlı çalışmada, takım sporları ve bireysel sporlarla ilgilenen sporcuların motivasyonlarında etkilendikleri faktörlerde farklılaşma olduğunu tespit etmiştir. Bozkurt’un (2014), okul sporlarına katılan öğrencilerin katılım motivasyonu, başarı algısı ve öz yeterliklerinin incelenmesi adlı çalışmada; Takım sporları ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların katılım motivasyonu alt boyutları incelenmiş, iki grup arasında sadece “takım üyeliği/ruhu” güdüsü açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, diğer güdüler açısından iki grubun benzer değerler elde ettiği bulunmuştur. Takım sporları ile uğraşanların “takım üyeliği/ruhu” güdüsünün bireysel sporlar ile uğraşanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Başarı algısı

değişkenine baktığımızda ise, takım sporları ve bireysel sporlar ile uğraşan kız sporcular arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bireysel sporlar ile uğraşan kız sporcuların takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Civan'ın (2001), bireysel ve takım sporlarında yer alan sporcuların müsabaka öncesi ve sonrası durumluk ve sürekli kaygılarının karşılaştırılması adlı çalışma sonucunda; müsabaka öncesi durumluk kaygı düzeyi bakımından bireysel sporlarla uğraşanların, sürekli kaygı düzeyi bakımından ise takım sporu ile uğraşanların diğerlerine göre önemli ölçüde farklılaşma gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca takım sporlarındaki sürekli kaygı puan ortalamasını, bireysel sporlardaki puan ortalamasından önemli ölçüde yüksek bulmuştur. Tutkun, Güner, Ağaoğlu ve Soslu (2010), yaptığı çalışmada, bireysel spor yapan sporcuların takım sporu yapanlara göre puanlarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu çalışmalar, yaptığımız çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Branş değişkenine göre Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen değerlere bakıldığında “başarı/statü”, “arkadaş” ve “eğlence” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre, “başarı/statü” alt boyutunda, branşı basketbol olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$). “Başarı/statü” alt boyutunda, branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanlarının, branşı futbol olan öğrencilerin puanlarından, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından, anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “başarı/statü” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından

anlamalı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Branşı güreş olan öğrencilerin “başarı/statü” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

“Arkadaş” alt boyutunda ise, branşı basketbol olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ve branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). “Arkadaş” alt boyutunda, bir başka anlamalı farklılık badminton yapan ve judo yapan öğrenciler arasında bulunmuştur. Branşı badminton olan öğrencilerin puanları, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Branşı futsal olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı judo olan öğrencilerin “arkadaş” alt boyutundan elde ettikleri puanların, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Öte yandan branşı güreş olan öğrencilerin ise, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından daha yüksek puan elde ettiği görülmüştür ($p<.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “arkadaş” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Branşı güreş olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

“Eğlence” alt boyutunda, branşı basketbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı judo olan öğrencilerin puanlarından, branşı voleybol olan öğrencilerin puanlarından, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından ve branşı badminton olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). “Eğlence” alt boyutunda, branşı judo olan öğrencilerin puanlarının, branşı futbol olan öğrencilerin puanlarından anlamalı bir şekilde

daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı futbol olan öğrencilerin puanlarının, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı hentbol olan öğrencilerin puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$). Branşı judo olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutundan elde ettikleri puanların, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Branşı voleybol olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Branşı güreş olan öğrencilerin “eğlence” alt boyutu puanları, branşı masa tenisi olan öğrencilerin puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Branş değişkeni ile ilgili benzer çalışmalara baktığımızda; Şirin ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada voleybol, futbol, basketbol ve diğer branşlarla ilgilenen sporcuların spora katılım motivasyonlarının “yarışma” ve “arkadaş” alt boyutları düzeyinde farklılaştığı tespit edilmiştir. Yarışma güdüsünün, futbolcu öğrenciler için diğer branşlar grubuna giren öğrencilere göre daha önemli olduğunu tespit etmiştir. Arkadaşlık güdüsünün ise; voleybolcu ve futbolcu öğrenciler için basketbolcu öğrencilere göre daha önemli olduğunu bunun da branşlara özgü popülariteden kaynaklanabileceğini tespit etmiştir (Şirin vd. 2008). Bu sonuç çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Şirin ve Hamamioğlu’nun (2007), uzak doğu spor branşlarındaki (Taekwondo, Karate, Judo) sporcu gençlerin spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi adlı çalışmada; farklı branşlardaki sporcuların spora katılım motivasyonları alt boyutları puan ortalamalarının sonuçlarında; sporcuların "başarı/statü", "takım üyeliği/ruhu", "fiziksel uygunluk/enerji harcama", "eğlence", "arkadaş", "yarışma, hareket/aktif olma" ve "beceri gelişimi" puan ortalamalarının farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Bu sonuç, yaptığımız araştırmayla paralellik göstermemektedir.

Civan’ın (2001), bireysel ve takım sporlarında yer alan sporcuların müsabaka öncesi ve sonrası durumluk ve sürekli kaygılarının karşılaştırılması adlı çalışma sonucunda; sürekli kaygı puanları açısından futbol, basketbol ve hentbol branşının

sürekli kaygı puanı ortalamasını judo, güreş, masa tenisi ve badminton branşından önemli ölçüde yüksek bulmuştur.

Erdoğan ve arkadaşları, farklı branşlarda okul takımlarında yer alan ortaöğretim öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi üzerine yaptıkları çalışmada, “başarı/statü”, “arkadaşlık” ve “eğlence” alt boyutlarında branşlar arasında anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir (Erdoğan vd. 2014). Bu sonuç, bizim çalışmamızın sonucu ile paralellik göstermekte ve çalışmamızı destekler nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

5.2. Sonuç

Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora yönelmelerindeki en önemli nedenlerin neler olduğunu belirlemek ve bu nedenlerin yaş, cinsiyet, spor türü ve branş gibi değişkenlere göre aralarında ne derece anlamlı bir ilişki olup ya da olmadığını belirlemek amacıyla yapılan araştırmaya 257'si erkek 113'ü kız olmak üzere toplam 370 öğrenci katılmıştır.

Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında erkek ve kız öğrencilerin “yarışma” ve “hareket/aktif olma” alt boyutunda istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin "yarışma" ve “hareket/aktif olma” güdülerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erkekler spora katılım açısından en yüksek güdü değerini “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda elde ederken en düşük güdü değerini “yarışma” alt boyutunda elde etmiştir. Kızlar ise en yüksek güdü değerini “yarışma” alt boyutunda elde ederken en düşük güdü değerini “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda elde etmiş ve yarışma güdüsünün etkisiyle spora katıldığı tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin fiziksel gelişimlerinin erkek öğrencilere göre daha hızlı olması spora katılım güdülerinin daha yüksek olmasına neden olmuş olabilir.

Yaş değişkenine göre erkek ve kız öğrencilerin Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında “eğlence” ve “yarışma” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen düşük puanların yüksek güdüyü ifade ettiği göz önüne alındığında; 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin ve 14-15 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden eğlenceye, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca 12-13 yaş aralığındaki öğrencilerin spora katılım güdülerinden yarışmaya, 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden daha fazla önem verdikleri görülmektedir.

Spora katılım açısından 10-11 yaş grubundaki öğrenciler en yüksek güdü değerini “arkadaş” alt boyutunda elde ederken, en düşük güdü değerini “eğlence” alt boyutunda elde etmiştir. 12-13 yaş grubundaki öğrenciler en yüksek güdü değerini “eğlence” alt boyutunda elde ederken, en düşük güdü değerini “arkadaş” alt boyutunda

elde etmiştir. 14-15 yaş grubundaki öğrenciler en yüksek güdü değerini “eğlence” alt boyutunda elde ederken, en düşük güdü değerini “takım üyeliği/ruhu” alt boyutunda elde etmiştir. 14-15 yaş grubundaki öğrencilerin güdü değerinin en yüksek olduğu alt boyutun eğlence olmasının nedeni, 8. Sınıf olmaları nedeniyle dönem sonlarında girdikleri TEOG sınavının kaygı ve stresinden kurtulmak için etkinliklere eğlenerek katıldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Spor türü değişkenine göre Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen değerlere bakıldığında, takım sporları ve bireysel sporlara katılan öğrencilerin “başarı/statü” ve “arkadaş” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bireysel spor yapan öğrencilerin spora katılım güdülerinden “başarı/statü” ve “arkadaş” faktörlerine, takım sporu yapan öğrencilerden daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Takım sporları ve bireysel sporlarla uğraşan öğrencilerin spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, takım sporlarıyla uğraşan öğrenciler “eğlence” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “başarı/statü” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Bireysel sporlarla uğraşan öğrenciler ise en yüksek güdü değerini “başarı/statü” alt boyutunda elde ederken en düşük güdü değerini “eğlence” alt boyutunda elde etmişlerdir. Bu sonuca baktığımızda takım sporlarına katılan öğrenciler ile bireysel sporlara katılan öğrencilerin güdülenme alt boyutları oldukça farklılık göstermiştir. Takım sporlarına katılan öğrencilerin eğlence güdülerinin yüksek olması, takım çalışmasının öğrencilerin daha çok eğlenerek hareket etmesini ve bu sayede spora katılmış olabileceklerini ortaya çıkarmış olabilir. Bireysel sporlara katılan öğrencilerin başarı/statü güdülerinin yüksek olması ise bu öğrencilerin bireysel olarak hareket etme becerileri yüksek olduğu için daha çok başarı ve statü olarak ön planda olma isteklerinden kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz.

Branş değişkenine göre Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen değerlere bakıldığında “başarı/statü”, “arkadaş” ve “eğlence” alt boyutlarında istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Farklı branş sporlarla uğraşan öğrencilerin, spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde; Basketbol branşındaki

öğrenciler “hareket/aktif olma” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “başarı/statü” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Badminton branşındaki öğrenciler “beceri gelişimi” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “takım üyeliği/ruhu” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Futbol branşındaki öğrenciler “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “beceri gelişimi” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Futsal branşındaki öğrenciler “başarı/statü” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “hareket/aktif olma” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Hentbol branşındaki öğrenciler “beceri gelişimi” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “yarışma” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Judo branşındaki öğrenciler “başarı/statü” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “eğlence” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Voleybol branşındaki öğrenciler “başarı/statü” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Masa Tenisi branşındaki öğrenciler “arkadaş” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir. Güreş branşındaki öğrenciler ise “fiziksel uygunluk/enerji harcama” alt boyutunda en yüksek güdü değerini elde ederken, “eğlence” alt boyutunda en düşük güdü değerini elde etmiştir.

Sonuç olarak baktığımızda, branşlar arasında anlamlı fark olması, branşlara özgü popülariteden kaynaklanmış olabilir.

5.3. Öneriler

Spor aktivitelerine katılmak bireyin psikolojik ve sosyal gelişimi, fiziksel uygunluğu ve sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılımın azalması, çocuklarda hareketsizlik ve sağlık sorunlarının çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemlerinden itibaren ortaya çıkması beden eğitimi ve sporun önemini arttırmaktadır.

Bu çalışma ile destekleme ve yetiştirme kurslarında yer alan öğrencilerin spora katılım motivasyonları belirlenmiş, cinsiyet, yaş, spor türü ve branş değişkenleri açısından katılım motivasyonlarının değişimi araştırılmıştır.

Destekleme ve yetiştirme kurslarında yer alan öğrencilerin, spora katılım motivasyonlarının, duygu ve düşüncelerinin, spor ile ilgili davranışlarının ve spor bilincinin antrenörler veya beden eğitimi öğretmenleri tarafından ölçülmesi ve fark edilmesi öğrencilerin davranışlarını, spora bakış açılarını ve spora karşı olumlu tutum motivasyonu oluşturmalarına ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.

Spordaki devamlılığın sağlanması için öğrencilerin neden spora katıldıklarını belirlemek ve bu nedenlerin öğrencilerin performansını olumlu şekilde etkileyecek biçimde düzenlemek sporun devamlılığı açısından olumlu katkı sağlayacaktır.

Aile, antrenör ve beden eğitimi öğretmenlerinin yapması gereken en önemli konulardan biri de spora katılımı sağlamak için çocuklara yeterli eğlence ve oyun zamanını sunmak gerekir. Ayrıca onları kapasitelerine göre değerlendirerek istedikleri sporu yapmaları için onlara tercih hakkı sunulmalıdır. Öğrenciler bu konuda cesaretlendirilmeli ve kendi hedeflerini gerçekleştirmeleri için yol gösterici olunmalıdır.

Spora katılımı sağlarken cinsiyet faktörü göz ardı edilmemelidir. Kız ve erkek öğrencilerin spora katılım nedenleri ve aralarındaki farklar belirlenerek, kız öğrencilerin de en az erkek öğrenciler kadar spora katılımları sağlanmalıdır.

Spora katılım sağlarken yaş faktörü de göz ardı edilmemelidir. Farklı yaş gruplarının spora katılım nedenleri belirlenerek, öğrencilerin yaş gruplarına ve ihtiyaçlarına göre antrenman programı uygulanmalı ve spora katılımları sağlanmalıdır.

Okullarda gerek beden eğitimi derslerine gerekse de destekleme ve yetiştirme kursları gibi ders dışı faaliyetlere daha fazla önem verilmeli ve amacına uygun bir

şekilde hazırlanıp uygulanmalıdır. Ders dışı faaliyetlerin daha kaliteli ve verimli hale getirilebilmesi için, beden eğitimi derslerinde kendini yeterince ifade etme şansı bulamamış öğrencilere de ulaşılarak onların katılmasını sağlamak bu kaliteyi artırabilir.

Ders dışı etkinliklerin hazırlanmasında, planlanmasında ve uygulanmasında sadece okul ve öğretmenler sorumlu tutulmamalı, okul yöneticileri, aileler ve öğretmenler arasında iyi bir koordinasyon sağlanmalıdır.

Beden eğitimi dersleri, destekleme ve yetiştirme kursları gibi ders dışı faaliyetler yapılırken öğrenci ve öğretmenlerin karşılaştığı en önemli sorunlar, tesis ve malzeme yetersizliği, ders saati yetersizliği, okul idarecilerinin ders dışı faaliyetlere karşı olan olumsuz tutum ve davranışlar olarak sıralayabiliriz. Bu araştırma yapılırken bu olumsuz durumların birçoğu ile karşılaşılmıştır. Fakat şartlar ne olursa olsun aktif antrenör ve beden eğitimi öğretmenleri sayesinde her şartta öğrencileri aktif kılacak etkinlikler yaptırılabilir. Antrenör ve beden eğitimi öğretmenleri yetiştirilirken bu donanıma sahip olacak şekilde yetiştirilmelidirler.

Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ortaokul öğrencilerine yapılan bu çalışmanın ortaöğretim düzeyindeki öğrencilere de yapıp karşılaştırılması bu çalışmanın önemini daha da arttıracaktır.

Aile yapısı, ekonomik durum, sosyo-ekonomik düzey vb. faktörlerin de incelenmesiyle araştırma daha da genişletilip incelenebilir. Araştırmada kullanılan değişkenler daha geniş topluluklara uygulanabilir.

Araştırmanın aynı düzeydeki iller veya sporda daha çok gelişmiş farklı illerle karşılaştırılması araştırmaya katkı sağlayıp daha da anlamlandıracaktır.

KAYNAKÇA

- Abakay, U. (2010). “Futbolcu-Antrenör İletişiminin Farklı Statülerdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu ile İlişkisi”. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Adair, J., (2003) *Etkili Motivasyon, İnsanlardan En İyi Verimi Nasıl Alabilirsiniz?*, (Çev. Salih Uyan). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı. (2006).
- Akbay, S.E. (2009). “Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Öz Yeterlik Ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü”. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Aktaş, Z., Çobanoğlu, G., Yazıcılar, İ., Er, N. (2006). *Profesyonel Basketbolcularda Spora Özgü Başarı Motivasyon Düzeylerinin Cinsiyetler Açısından Karşılaştırılması*, *Spormetre* Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, IV (2) 55-59.
- Aktop, A. (2002). “Spora Özgü Başarı Motivasyonu ile Psikolojik ve Yapısal Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Altıntaş, A. (2010). “Sporcuların Hedef Yönelimleri, Algılanan Güdusel İklimleri ve Algılanan Fiziksel Yeterliklerinin Cinsiyete ve Deneyim Düzeyine Göre Karşılaştırılması”, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Lisans Programı, Ankara.
- Arık Aİ. (1996). *Motivasyon ve Heyecana Giriş*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Aslan, Y., Altay, F.,(2009). *İlköğretim Okul Takımlarındaki Erkek Öğrencilerin Spora Katılım Güdülerinin İncelenmesi*. Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4: 2, 59-66.
- Aslan, A. (2000). “Türkiye Profesyonel 1., 2., 3. Ligi ve Amatör Takımların Başarı Motivasyonu Farklılıkları ve Sportif Tecrübe Dağılımları Üzerine Bir Araştırma” Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Aycan, A., Yıldız, K. (2016). 11-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Spora Katılım Motivasyonlarının Cinsiyetleri Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmalar Dergisi* Cilt 5 Sayı 2.
- Aydın, A. (2001). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bacanlı, H. ve Şahinkaya, Ö. (2011). “The adaptation study of academic motivation scale into Turkish”. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12, 562-567.

- Baker, F. C. (1990). *Sport Psychology, Concept and Applications*, England; John Wiley & Johns. 8-38.
- Başar, O. (2014). “Türkiye’de Sualtı Hokeyi Oynayan Sporcuların Spora Katılım Motivasyonlarının Belirlenmesi”. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Başaran, İ. E. (2004). *Yönetimde İnsan İlişkileri*, Ankara: 3. Basım, Nobel Yayın Dağıtım.
- Başer, E. (1985) *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, İzmir: Bilimsel Spor Yayınları.
- Başer, E. (1998). *Uygulamalı spor psikolojisi*. 3.Baskı. Ankara: Bağırhan Yayinevi.
- Baysal, A. C. ve Tekerarslan, E. (1996) *İşletmeler İçin Davranış Bilimleri*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- Biçer, T. (2007). *Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi*. 1. Baskı. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü*. 1.Baskı. İstanbul, Bağlam Yayınları.
- Bozkurt, Ş. (2014). “Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Katılım Motivasyonu, Başarı Algısı Ve Öz Yeterliklerinin İncelenmesi”. Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Antalya.
- Bowditch J. L. ve Buono, A. F. (1990). *A Primer on Organizational Behavior*, New York: John Wiley / Sons, , s.54.
- Breese, H. P. (1998). “Participation Motivation in ITFNZ Taekwon-Do.A Study of the Central Districts Region. Research report presented in partial fulfillment of the requirements for the degree of Bachelor of Business Studies with Honours in Management”, Massey University.
- Can, H., Akgün, A. ve Kavuncubaşı, S. (1998). *Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*. 7. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cemaloğlu, N. (1996). “İlköğretim Müfettişlerinin Mesleki Yardım ve Rehberlik Rolünün Öğretmenleri Güdülemesi”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yöneticiliği ve Deneticiliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Civan, A. (2001). “Bireysel ve Takım Sporlarında Yer Alan Sporcuların Müsabaka Öncesi ve Sonrası Durumluk ve Sürekli Kaygılarının Karşılaştırılması”. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Konya.

- Coşkuntürk, O. (1988). “Kişilik Özelliklerinden Kendine Güven, Kararlılık ve Başarı Dürtüsünün Sportif Performansa ve Geliştirilmesine Etkileri”. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor A.B.D Yüksek Lisan Tezi Ankara.
- Çam, İ. (1990). “Sporda Bir Olgu Olarak Motivasyon ve Motivasyonun Sportif Performans Üzerine Etkileri”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi İzmir.
- Çiftçi, M. B. Özbek, O. (2010). “Lisanslı Sporcuların Spora Güdülenmeye İlişkin Görüşleri”. 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.
- Davis, K. (1981). *Human Behavior at Work*. Boston: McGraw-Hill.
- Doğan, O. (2004). *Spor Psikolojisi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi*. Adana: Nobel Yayınları.
- Dinçer Ö. ve Fidan Y. (1996). *İşletme Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Dubrin, A.J. (2004). *Applying Psychology, Individual and Organizational Effectiveness*, New Jersey: Prentice Hall.
- Durmaz, M. (2002). *Kişilerarası İletişim ve Motivasyon*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Er, N., Çobanoğlu, G., Er, G., Zekioğlu, A., Yazıcılar, İ., (2003). “Sporda Başarı Motivasyonunun Cinsiyetler Açısından Analizi”. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara.
- Erden, M, ve Akman, Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdem, M. (2008). “Amerikan Futbolu Sporcularında Sporda Güdülenme Ölçeğinin Geliştirilmesi”. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi Ankara.
- Erdoğan, M., Şirin, E.F., İnce, A., Öçalan, M. (2014). Farklı Branşlarda Okul Takımlarında Yer Alan Ortaöğretim Öğrencilerin Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. Niğde Üniversitesi *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* Cilt 8, Sayı 1.
- Ergenekon, A. (2005). “Farklı Liderlik Tarzlarının Çatışmayı Ele Alış Biçimleri”. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi İstanbul, s.15.

- Ergin, C. (2005). *İnsan Kaynakları Yönetimi Psikolojik Bir Yaklaşım*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Eren E. (2000). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Kitapevi.
- Eren, E. (2003). *Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eren, E. (2004). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul:, Beta Basım Yayım Genişletilmiş 8. Baskı.
- Eren, E. (2006). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Kitapevi, 9.Baskı.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınevi 5. Baskı.
- Eroğlu, F. (2004). *Davranış Bilimler* İstanbul: I. Beta Yayıncılık.
- Ertürk M. (2000). *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fındıkçı, İ. (1999). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Fontana, F. E. (2007). "The Effects of Exercise Intensity on Decision Making Performance of Experienced and Inexperienced Soccer Players". Ph.D Thesis. University of Pittsburg.
- Flood, S. E., Hellstedt, J. C. (1991). "Gender Differences Motivation for Intercollegiate Athletic Participation". Journal of Sport Behavior, 14: 3, 159- 167.
- Frederick, C. M., Ryan, R. M. (1983). "Differences in Motivation for Sport and Exercise and Their Relations With Participation and Mental Health". Journal of Sport Behavior,16: 3, 124 – 146.
- Genç, N. (2004). *Yönetim ve Organizasyon, Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gill, D.L., Gross, J.B., Huddleston, S. (1983). "Participation motivation in youth sport". International Journal of Sport Psychology, 14, 1-14.
- Gill, D. L., Williams, L., Dowd, D. A., Beaudoin, C. M., Martin, J. J. (1996). "Competitive Orientations Motives of Adult Sport and Exercise Participants". Journal of Sport Behavior, 19, 307- 318.
- Gibson J. L. Ivancevich, J. M. ve Donnelly, J. H. Jr. (1997). *Organizations Behavior Srtucture Processes* (Ninth edition). Boston: MA: Irwin / McGraw-Hill. Inc.
- Gould, D., Feltz, D., Weiss,M. (1985). "Motives for participating in competitive youth svvimming". International Journal of Sport Psychology, 16: 2, 126-140.

- Gürüz, D., Yaylacı, G. Özdemir, (2004). *İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Güney, S. (2000). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Güven Ö. (1996). 12-16 “Yaş Grubu Sporcuların Müsabaka Motivasyonu ve Antrenör Davranışları Konusunda Karşılaştıkları Bazı Sorunlar”. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,1(1), 29-40.
- Halvari H. ve Kjormo O. A. (1999). “Structural Model of Achievement Motives, Performance Approach and Avoidance Goals and Performans Among Norwegian Olympic Athletes. Perceptual and Motor Skills”. 89(3), 997-1022.
- Hasırcı, S. (2000). *Sporda Denetim Odağı*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Hersey, P., Blanchard, Kenneth H., Johnson ve Dewy E. (1996). *Management of Organizational Behavior*. New Jersey: Prentice Hall.
- Herzberg, F. (1989). *The Motivation Hygiene Theory* (Edt.:Vroom, Victor H./ Deci, Edward L.), Management And Motivation, London: Penguin Books.
- İlker, A. G. (2010). “Farklı Motivasyonel İklimlere Göre İşlenen Beden Eğitimi Derslerinin Öğrencilerin Başarı Hedefleri, Motivasyonel Stratejileri ve Beden Eğitime İlişkin Tutumları Üzerine Etkisi”. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Jill, B.S. (1992). “*The Relationship Among Perceived Coaching Behaviour, Perception Of Ability and Motivation In Competitive Age Group Swimmers*”. Journal of sport and exercise Psychology, 14, 309-325.
- Karakoç, A. (1998). “Yönetici Motivasyonunun İşletme Yönetimi Üzerine Etkisi”. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Kaynak, T. (1995). *Organizasyonel Davranış ve Yönlendirilmesi*, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Kim HS. (2005). *Kendinizi ve Başkalarını Motive Etmenin 1001 Yolu*. (Çev: Ali Çimen) İstanbul Timaş Yayınları.
- Koç, Ş. (1994). *Spor Psikolojisine Giriş*, İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Koçel, T. (1998). *İşletme Yöneticiliği, Yönetim, Organizasyon ve Davranış*. İstanbul: Beta Yayınları 6. Baskı.
- Koçel T. (2005). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koivula, N. (1999). “*Sport Participation: Differences in motivation actual participation due to gender typing*”. J Sport Behav, 22: 3, 360- 80.

- Konter, E. (1995). *Sporda Motivasyon*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Konter, E. (1998). *Sporda Psikolojik Hazırlığın Teori ve Pratiği*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Luthans F. (1992). *Organizational Behavior*. 6th Edition, New York: McGraw-Hill
- Mageau G. A. and Vallerand R. J. (2003). *The Coach-Athlete Relationship: A Motivational Model*. Journal Of Sports Sciences, (21), 883–904.
- McGregor, D. (1970), *Örgütün İnsan İlişkileri Yönü*. (Çev. Doğan Energin), Ankara: ODTÜ Yayın.
- McShane, S.L. ve Glinow M. A. Von, (2003). *Organizational Behavior, Emerging Realities for the Workplace Revolution*, Boston: McGraw-Hill s.135.
- Markland, D., Ingledew, D. K. (2007). “Exercise Participation Motives, A Self Determination Theory Perspective. Intrinsic Motivation and Self Determination in Exercise and Sport”. Ed.: M. Hagger, N. Chatzisarantis. Human Kinetics. 23-34.
- Maslow, A. H. (1987). *Motivation and Personality*, Addison New York: Wesley Longman, s.17.
- Morris, T., Clayton, H., Power, H., & Jin-Song, H. (1996). “Motives for participation in selected physical activities in Australia”. Technical Report to the Australian Sports Commission. Canberra: ASC., 4:275-291.
- Morse, JJ. ve Lorsch J. W, (1975). *Beyond Theory Y*, Harvard Business Review On Management, Harper /, New York: Row Publishers, s.378.
- Oyar, Z. B., Aşçı, H. F., Çelebi, M., Mülazımoğlu, Ö. (2001) . *Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması*. Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, 12: 2, 21- 23.
- Öğülmüş S. (2002). *Güdülenme (Motivasyon) Kuramları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırma Uygulama Merkezi Yayınları.
- Özalp, Ş. (1997). *Genel İşletme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları Yayın No: 931.
- Özerkan, K. N. (2004). *Spor Psikolojisine Giriş Temel Kavramlar*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özkalp, E. (1997). *Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1027.

- Passer, M. W. (1982). "Psychological stress in youth sports". In R.A. Magill, M.J. Ash ve F.L.Smoll (Edt). *Children in sport: A Contemporary Anthology*. Champaign, IL: Human Kinetics. 356- 380.
- Pınar, R. (1987). *Eğitim psikolojisi*. (Çev. Akdeniz. S.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları No: 15, Dizerkonca Matbaası.
- Ramazanoğlu, F., Tekin, A., Zorba, E., Gürkan, A.C., Altungül, O., Özer, A., (2004). *Taekwondocuların Spora Motive Olmalarında Ödüllendirmenin Motivasyon Üzerine Etkisi*, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi, Cilt:3 Sayı:1.
- RESMÎ GAZETE: 1.4.1991/20832. Okul Spor Kulüpleri Yönetmeliği.
- RESMÎ GAZETE: 8.11.1989/ 20336, Tebliğiler Dergisi: 27.11.1989/ 2300. Orta Okul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkındaki Yönetmelik.
- RESMÎ GAZETE: 13.1.2005/25699.İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği.
- RESMÎ GAZETE: 23.09.2014/41445909 Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi.
- Riggio, R.E. (2003). *Introduction to Industrial /Organizational Psychology*, New Jersey: Prentice Hall.
- Robbins S. P. ve DeCenzo, David A. (2004). *Fundamentals of Management, Essential Concepts and Applications*. New Jersey: Prentice Hall.
- Roberts, G. C.,Kleiber, D. A., Duda, J. L. (1981). "An Analysis of Motivation in Children's Sport: The Role of Perceived Competence in Participation". *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 3: 3, 206- 216.
- Rollinson, D. ve Broadfield A. (2002). *Organizational Behaviour and Analysis, An Integrated Approach*. Harlow: Prentice Hall.
- Rusillo, M. T. C. and Arias, P. F. C. (2004). "Gender Differencies in Academic Motivation of Secondary School Students. *Electronic Journal o f Research in Educational Psychology*", 2(1), 97-112.
- Ryan, R. M., Frederick, C. M., Lipes, D., Rubio, N., Sheldon, K. M. (1997). "Intrinsic Motivation Exercise Adherence". *Journal of Sport Psychology*, 28, 335 354.
- Sabuncuoğlu, Z. Tüz, M. (2005) *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Furkan Ofset 5.Baskı.
- Selçuk, Z. (1996). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem Yayınevi.
- Simsek, M. S. (1995). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Damla Matbaacılık.

- Simsek M.S., Akgemci, T., Çelik, A. (2001). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Ankara:, Nobel Yayın Dağıtım, 2.Baskı.
- Solmuş T. (2004). *İş Yaşamında Duygular ve Kişilerarası İlişkiler. Psikoloji Penceresinden İnsan Kaynakları Yönetimi*. Ankara: Beta Yayıncılık.
- Sönmez, K. (1995). "Elit Atletlerde Kişilik Özellikleri ve Kaygı Durumlarının Araştırılması" Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Şahan, T. (2010). "Takım ve Bireysel Sporlarda Motivasyonu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Kayseri.
- Şirin, E.F., Hamamioğlu, Ö. (2007). Uzak Doğu Spor Branşlarındaki (Taekwondo, Karate, Judo) Sporcu Gençlerin Spora Katılım Motivasyonlarının Belirlenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* Cilt 12 Sayı 2.
- Şirin, E.F. (2008). Futbolcu kızların (12-15 Yaş) spora katılım motivasyonlarının belirlenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-7.
- Şirin, E.F., Çağlayan, H.S., Çetin, M.Ç., ve İnce, A. (2008). Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Spora Katılım Motivasyonlarına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2).
- Terzioğlu, A. E. (1990). Spor Eğitiminde Motivasyon Kavramı; *Spor Bilimleri Dergisi*. Cilt 2; Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tekel Ambalaj İşletmesi; İstanbul.
- Tevrüz, S., Artan, İ. ve Bozkurt, T. (1999). *Davranışlarımızdan Seçmeler(Örgütsel Yaklaşım)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tınaz P. (2000). "Çalışma Yaşamında Motivasyon Kuramları", Mercek, C.5, Sa:19, s.29-38.
- Tiryaki, Ş., Gödelek E. (1997). "Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeğinin Türk Sporcuları için Uyarlanması Çalışması", I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Ankara: Bağırhan Yayınevi, s:s 128-141.
- Tokdemir, C. (2011). "Sportif Başarıyı Etkileyen Psikolojik Faktörler ve Kişilik Özellikleri, Türk Futbol Tarihinin Başarılı Milli Futbolcuların Görüşleri", Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor A.B.D. Doktora Tezi, İstanbul.
- Turhan, M. (2009). "Profesyonel Futbolcularda Depresyon Düzeyi, Anksiyete Düzeyi ve Kişilik Özellikleri ile Sporda Başarı Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Tutkun, E., Güner, B.Ç., Ağaoğlu S.A., Soslu, R. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi* Cilt 1, Sayı 1.
- Tükenmez, M., (2009). *Toplumbilim ve Spor*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Yan, J.H., Mccullagh, P. (2004). “*Cultural Influence on Youth’s Motivation of Participation in Physical Activity*”. *Journal of Sport Behavior*, 27, 378- 390.
- Yazıcı, E. (1998). “Performans Sporlarında Başarı ve Başarısızlığı Etkileyen Psikolojik Faktörler”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Yıldıran, İ., Yetim, A. A. (1996). Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1: 3, 36-43.
- Yılmaz, V. (2002). Çocuk Sporlarında Katılım Motivasyonu. Çocuklar Spora Neden Katılırlar? *Atletizm Bilim ve Spor Dergisi*, 2: 26- 38.
- Yılmaz, V. (2003). Çocuklar Sporu Neden Bırakır? *Atletizm Bilim ve Spor Dergisi*, 2, 44- 51.
- Yılmaz, V., Koruç, Z., Kocaekşi, S., Arsan, N. (2010). “Çocukların Spora Katılım Nedenleri”. 11.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi.10- 12 Ekim, Antalya.
- Yüksel, S.H., Bayar, P. (2015). Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Spora Katılım Güdülerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 13 (2), 121-128.
- Zahariadis, P. N., Biddle, S. J. H. (2000). “Goal Orientations and Participation Motives in Physical Education and Sport: Their relationships in English School Children”. *Athletic Insight, The Online Journal of Sport Psychology*, 2: 1, 1-12.
- Wance, J. and Edwart, A. (1989). “The Effects of Subjective And Objective Competitive Outcomes On İntrinsic Motivation”. *Journal Of Sport & Exercise Psychology*, 11,84-93.
- Wann, D. L. (1997). *Sport psychology. Upper Saddle River*, New Jersey: Pretice-Hall pp. 158- 183.
- Whetten, A, D. ve Cameron K. S. (1995). *Developing Management Skills* (Third edition). New York: HarperCollins Collage Publishers.
- Weinberg, R., Gould, D. (1995). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Human Kinetics. p.: 60- 72.

Weiss, M.R., Amorose, A. J. (2008). *Motivational Orientations and Sport Behavior*. Advances in Sport Psychology. Ed.: Horn, T. S. Human Kinetics, Inc. (3th Ed.) p.: 99-114.

EKLER:

EK 1:

**T.C.
TATVAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 95856597/300/4976512

11/04/2017

Konu:Anket Uygulaması

TATVAN KAYMAKAMLIĞINA

İlgi : Tuğ Ortaokulu Müdürlüğünün 04.04.2017 tarih ve 72534591/900-E-4560512 sayılı yazısı

İlgi yazıda, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans yapan Tuğ Ortaokulunun Beden Eğitimi Öğretmeni Tuncay BİNGÖL'ün Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına katılan ortaokul öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarının incelenmesi adlı tez konusu için Tatvan genelindeki ortaokullara Spora Katılım Envanteri adlı ölçeği uygulama isteği belirtilmiştir. Müdürlüğümüzce söz konusu anket çalışması yapılmasında sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Halil AKHAN
Milli Eğitim Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

Abdullah YÜZER
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
11/04/2017
Mehmet Ali ÖZKAN
Tatvan Kaymakamı

EK:
1-Yazı ve Ekleri (4 Sayfa)

Tatvan Milli Eğitim Müdürlüğü Tel:0434 827 6500
(Eğitim Öğretim Şubesi)

e-mail: tatvan13@ meb.gov.tr
Fax:0434 827 6513

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9857-3e84-384a-9c01-2f08 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2:**KATILIM MOTİVASYONU ENVANTERİ**

Yaşınız :.....

Sınıfınız: 5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐Cinsiyet : Kız ☐Erkek ☐Spor Branşı : Basketbol ☐Badminton ☐Futbol ☐Futsal ☐Hentbol ☐Judo ☐Voleybol ☐Masa Tenisi ☐Güreş ☐

Yönerge: Aşağıda verilmiş olan ifadeler, kişilerin spora (aktivite vb.) katılımlarını sağlayan sebeplerden bir kaçıdır. LÜTFEN her ifadeyi çok dikkatli okuyun ve SİZİN SPORA KATILIM SEBEBİNİZİ TANIMLAYAN İFADEYE KARAR VERİN ve sizin için önemini ilgili kutuya (X) işaretini koyarak belirtin.

		Çok Önemli	Az Önemli	Hiç Önemli Değil
1	Becerilerimi geliştirmek istiyorum			
2	Arkadaşlarımla olmak istiyorum			
3	Kazanmayı severim			
4	Enerjimi tüketmek istiyorum			
5	Seyahati severim			
6	Formumu korumak istiyorum			
7	Heyecanı severim			
8	Takım çalışmasını severim			
9	Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor			
10	Yeni beceriler öğrenmek istiyorum			
11	Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum			
12	İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim			
13	Stresimi atmak istiyorum			
14	Ödül kazanmayı severim			
15	Egzersiz yapmayı severim			
16	Bir şeylerle uğraşmak hoşuma gider			
17	Hareketi severim			
18	Takım ruhunu severim			
19	Evden çıkmayı severim			
20	Rekabeti severim			
21	Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider			
22	Takımda olmayı severim			
23	Branşımda yükselmeyi isterim			
24	Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum			
25	Popüler olmak isterim			
26	Meydan okumayı severim			
27	Liderleri, antrenörleri veya eğitimcileri severim			
28	Statü ve saygınlık kazanmak isterim			
29	Eğlenceyi severim			
30	Malzeme ve tesislerden faydalanmak isterim			

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Tuncay BİNGÖL
Doğum Yeri ve Tarihi	Hizan 01.08.1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Erciyes Üniversitesi / Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı / Bitlis Merkez Hatuniye Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi / Tatvan Tuğ Ortaokulu
İletişim	
E-posta Adresi	tuncaybingol13@hotmail.com
Mezuniyet Tarihi	
01.08.2017	